

ΑΝΩΤΑΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΕΙΡΑΙΑ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ

ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ Τ.Ε

ΑΝΑΓΚΗ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ
ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΝΙΔΙΟΥ ΓΙΑ ΑΜΕΑ

ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ ΟΛΓΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:

Δρ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. ΒΑΡΕΛΙΔΗΣ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ-ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ ΕΜΠ-ΠΟΛΕΟΔΟΜΟΣ ΕΜΠ

ΙΟΥΝΙΟΣ 2017

Στην οικογένεια μου

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

**Θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερω
τον καθηγητή μου Δρ Γεώργιο Κ. Βαρελίδη
και την καθηγήτρια μου Δρ Καλλιόπη Βαρελίδη,
των οποίων η συμβολή και καθοδήγηση υπήρξε πολύτιμη και καθοριστική
στη διεξαγωγή της πτυχιακής μου μελέτης,
καθώς επίσης και την οικογένειά μου για τη στήριξή τους
καθ' όλο το διάστημα των σπουδών μου.**

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΆΛΑΙΟ 1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
ΚΕΦΆΛΑΙΟ 2. ΤΑ ΆΤΟΜΑ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΆΓΚΕΣ	9
2.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ	9
2.2 Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΠΑΙΤΗΣΗ ΤΩΝ ΑΜΕΑ	9
2.3 <i>Τα άτομα με ειδικές ανάγκες στον ελληνικό εργασιακό χώρο</i>	11
2.4 ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ ΆΤΟΜΑ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΆΓΚΕΣ-ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ	16
2.5 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ Η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΟ ΜΕΝΙΔΙ.....	23
ΚΕΦΆΛΑΙΟ 3. ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΓΙΑ ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΑ, ΠΕΖΟΔΡΟΜΟΥΣ ΚΑΙ ΠΛΑΤΕΙΕΣ	28
3.1 ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΟΥ ΜΕΝΙΔΙΟΥ	28
3.1.1 <i>Αναπτυξιακός σχεδιασμός του Μενιδίου</i>	30
3.1.5 <i>Πολεοδομικές μελέτες στον αστικό σχεδιασμό</i>	31
3.2 ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ	33
3.3 ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ	35
ΚΕΦΆΛΑΙΟ 4. ΜΕΛΕΤΗ ΔΡΟΜΩΝ ΜΕΝΙΔΙΟΥ	49
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ.....	72
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	74

Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή

Οι αρμόδιες δημόσιες αρχές και ιδιωτικές οργανώσεις, πρέπει να αναγνωρίζουν τις, εκπαιδευτικές, ψυχαγωγικές ανάγκες όλων των ατόμων με ειδικές ανάγκες, καθώς και την ανάγκη που έχουν να μπορούν να μετακινούνται χωρίς δυσκολίες και προβλήματα και να έχουν πρόσβαση παντού, σε όλες τις υπηρεσίες, οργανισμούς, σχολεία, νοσοκομεία, μέσα μαζικής μεταφοράς κτλ. Να προσανατολίζουν τις πολιτικές τους, ώστε να παρέχουν επαρκείς ευκαιρίες σε ψυχαγωγικές φυσικές δραστηριότητες, που ενθαρρύνουν το αίσθημα της ευεξίας ή / και βελτιώνουν τη φυσική τους κατάσταση, παρέχουν ικανοποιητικές για τα άτομα ενασχολήσεις του ελεύθερου χρόνου, ενθαρρύνουν την κοινωνική επικοινωνία μεταξύ τους και μεταξύ αρτιμελών ατόμων, διασφαλίζουν ότι οι δημόσιες εγκαταστάσεις είναι προσβάσιμες, ενθαρρύνουν τη χρηματοδότηση και τη συνεργασία μεταξύ των δημοσίων αρχών για άτομα με ειδικές ανάγκες, ενθαρρύνουν την έρευνα, τις εκπαιδευτικές αρχές, προωθούν επαρκή μέτρα για την προσβασιμότητα σε σχολεία και επιμόρφωση εκπαιδευτών και τη συνεργασία με αναγνωρισμένες αρμόδιες οργανώσεις.

Πρέπει να εξασφαλιστεί ότι όλοι οι πολίτες έχουν την ευκαιρία να έχουν πρόσβαση και τα άτομα με μειονεκτική θέση ή με ειδικές ανάγκες.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2006), θεωρεί ότι η κοινωνική ενσωμάτωση και η ανεξαρτησία όλων των ανθρώπων αποτελεί το βασικό πυλώνα. Η παροχή ευκαιριών στα άτομα με αναπηρία, ωφελεί τόσο τα άτομα με αναπηρία όσο και άτομα χωρίς αναπηρία, καθώς κατανοούν την αξία του σεβασμού της διαφορετικότητας. Στόχοι είναι:

- Η διασφάλιση ότι όλα τα άτομα, ανεξαρτήτως δυσλειτουργιών, έχουν ίση πρόσβαση στην εκπαίδευση και μετακίνηση αλλά και ανάπτυξη της προσωπικότητας, των ταλέντων, της δημιουργικότητας και των πνευματικών και φυσικών δραστηριοτήτων τους.

- Οι διατάξεις των αρχών πρέπει να συναντούν τις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία, με λογικές προσαρμογές, να προωθούν, το σεβασμό της διαφορετικότητας σ' όλα τα επίπεδα.
- Να ενθαρρύνεται η ανάπτυξη συστημάτων, που προωθούν την τεχνογνωσία και την πλήρη ένταξη στην κοινότητα των ατόμων με αναπηρία, σε όλη την διάρκεια της ζωής τους.
- Η έγκαιρη και κατάλληλη αξιολόγηση των αναγκών των ατόμων με αναπηρία, είναι αναγκαία
- Οι διατάξεις πρέπει να έχουν τους ίδιους στόχους, να διευκολύνουν την αποτελεσματικότητα της μετακίνησης και να προσφέρουν υποστήριξη. (Council of Europe, 2006: 16-7).

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να διερευνηθεί, βάσει των δεδομένων της βιβλιογραφίας, η σημασία της προσβασιμότητας των ατόμων με αναπηρία στους δρόμους του δήμου Μενιδίου. Πιο συγκεκριμένα η εργασία θα ολοκληρωθεί μέσα από τέσσερα κεφάλαια, όπου πιο αναλυτικά το πρώτο κεφάλαιο θα εστιάσει σε εισαγωγικά στοιχεία, το δεύτερο κεφάλαιο θα εμβαθύνει στα άτομα με ειδικές ανάγκες, τις απαιτήσεις που έχουν, οι δράσεις που γίνονται για αυτήν την κοινωνικά ευαίσθητη ομάδα, καθώς επίσης και τι ισχύει στη σημερινή πραγματικότητα. Το τρίτο κεφάλαιο θα αναφερθεί σε θέματα πολεοδομίας για τα άτομα με ειδικές ανάγκες και το τέταρτο κεφάλαιο, θα εστιάσει στο Δήμο Μενιδίου. Η εργασία θα κλείσει με συμπεράσματα.

Chapter 1. Introduction

The competent public authorities and private organizations must recognize the educational and recreational needs of all people with disabilities and the need for them to be able to move without difficulties and problems and to have access to everywhere, in all agencies, schools, hospitals, public transport, etc. They should direct their policies to provide adequate opportunities for recreational physical activities that encourage a sense of well-being and/or improve their physical condition, provide people with adequate leisure time activities, promote social communication between themselves and between competent people, ensure that public facilities are accessible, promote funding and cooperation between public authorities for people with disabilities, encourage research, educational principles, promote adequate measures for accessibility in schools and teacher training and the cooperation with recognized competent organizations.

It must be ensured that all citizens should have the opportunity to have access, as well as disadvantaged or disabled people.

The European Parliament (2006) considers that social inclusion and the independence of all people is the main pillar. Providing opportunities for people with disabilities benefits both people with disabilities and people without disabilities, as they understand the value of respect for diversity. The goals are:

- To ensure that all individuals, regardless of disabilities, have equal access to education and mobility, but also to develop their personality, talent, creativity and their intellectual and physical activities.
- The provisions of the authorities must meet the needs of people with disabilities, with reasonable adjustments, and to promote and respect diversity at all levels.

- To encourage the development of systems promoting the know-how and the full inclusion of people with disabilities in the community throughout their lives.
- The timely and appropriate assessment of the needs of people with disabilities is necessary
- The provisions must have the same objectives, facilitate the efficiency of mobility and provide support (Council of Europe, 2006: 16-7).

The purpose of this paper is to investigate, on the basis of the literature, the importance of the accessibility of people with disabilities to the streets of the municipality of Menidi. More specifically, the study will be completed through four chapters, where the first chapter will focus on the introductory evidence, the second chapter will focus on the disabled people, their needs and the actions taken for this socially sensitive group, as well as the situation that prevails in today's reality. The third chapter will address urban planning issues for people with disabilities and the fourth chapter will focus on the Municipality of Menidi. The study will be completed with the final conclusions.

Κεφάλαιο 2. Τα άτομα με ειδικές ανάγκες

2.1 Ορισμός της αναπηρίας

«Ο ορισμός της αναπηρίας δεν είναι εύκολο να αποσαφηνιστεί και να καθοριστεί διότι εξαρτάται από την οπτική με την οποία αντιμετωπίζεται, τόσο επιστημονικά όσο και καθημερινά. Δηλαδή, ο ορισμός διαφέρει ανάλογα με τον επιστήμονα που την προσεγγίζει αφού άλλη οπτική έχει ο παιδαγωγός, άλλη ο γιατρός, άλλη ο κοινωνιολόγος, κ.λπ. Ανάλογα, και ο κάθε άνθρωπος αντιλαμβάνεται με τον όρο αναπηρία κάτι διαφορετικό και οι αντιλήψεις ποικίλλουν ανάλογα με την εποχή και τις κοινωνικές συνθήκες «(Ζώνιου-Σιδέρη, 1987: 128):

«Ο Χαρτοκόλλης (1981:119-126) ξεκαθαρίζει ότι ο όρος αναπηρία χρησιμοποιείται μόνο για τους ανθρώπους: Αναπηρία σημαίνει μία ανίατη λειτουργική βλάβη, έλλειψη ή ανωμαλία, συγγενής ή επίκτητη, συνήθως αποτέλεσμα ή κατάλοιπο αρρώστιας ή ατυχήματος, μία ανωμαλία που να εμποδίζει κατά κάποιον τρόπο την εκπλήρωση βασικών κοινωνικών αναγκών, όπως η κίνηση και η εργασία.»

2.2 Η κοινωνική απαίτηση των ΑΜΕΑ

Στις κοινωνικά ευπαθείς ομάδες εντάσσονται άτομα με ειδικές ανάγκες (κινητικά προβλήματα, προβλήματα των αισθητηρίων οργάνων ή νοητική υστέρηση), φυλακισμένοι, αποφυλακισμένοι, πρόσφυγες, μετανάστες, παράνομοι μετανάστες, παλιννοστούντες, μέλη εθνικών μειονοτήτων, άνεργες γυναίκες, αρχηγοί μονογονεϊκών οικογενειών, χρήστες ψυχοτρόπων ουσιών, νέοι ή μεγαλύτερης ηλικίας, άνεργοι κ.ά . Οι συνθήκες, ωστόσο, του κοινωνικού

αποκλεισμού, τις οποίες καθεμία από τις παραπάνω ομάδες βιώνει, είναι πολύ διαφορετικές από αυτές μίας άλλης.

Για παράδειγμα, άτομα με κινητικά προβλήματα έχουν συχνά τις απαραίτητες γνώσεις για να καλύψουν μία θέση εργασίας, συνήθως όμως αποκλείονται από την αγορά εργασίας, ακόμη και από το γεγονός ότι αρκετοί εργασιακοί χώροι δεν διαθέτουν τις απαραίτητες εγκαταστάσεις για την εύκολη πρόσβασή τους. Αντίθετα οι φυλακισμένοι, δεν διαθέτουν τις απαραίτητες γνώσεις για μια επαγγελματική θέση καθώς πολλές φορές δεν έχουν ολοκληρώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση

Είναι άξιο αναφοράς ότι άτομα με ειδικές ανάγκες χαρακτηρίζονται ως ο πληθυσμός με τα χαμηλότερα εισοδήματα και τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας, με διακεκομμένη χαμηλόμισθη απασχόληση χωρίς προοπτικές. Ίδια δικαιώματα απέναντι στην Ιοεκπαίδευση, στην κατάρτιση, στην αποκατάσταση, στην ιατρική περίθαλψη, στην οικονομική και κοινωνική ασφάλεια, στην παραγωγική απασχόληση, στη συμμετοχή σε όλες τις κοινωνικές, οικονομικές πολιτικές και δημιουργικές δραστηριότητες (Στασινός 1991).

Ο όρος κοινωνική αποστέρηση προσλαμβάνεται ως υλική αποστέρηση (αδυναμία πρόσβασης στην απόλαυση βασικών αγαθών και υπηρεσιών) που συνοδεύεται και από αδυναμία άσκησης θεμελιωδών ανθρωπίνων και κοινωνικών δικαιωμάτων. Επίσης, προσλαμβάνεται ως “κοινωνικό μειονέκτημα” ατόμων και ομάδων που αδυνατούν ή δυσκολεύονται να “ενταχθούν” στον ενεργό, παραγωγικό, πληθυσμό της αγοράς εργασίας».

Υποστηρίζει ότι ο κοινωνικός αποκλεισμός αφορά την ανισότητα σε όλες της τις διαστάσεις: οικονομικές, κοινωνικές πολιτικές, πολιτισμικές. Η έννοια υποτάξη προσδίνει τόνωση στις ηθικές και πολιτισμικές αιτίες της φτώχειας και επικεντρώνεται στον ηθικό κίνδυνο της εξάρτησης, ο όρος underclass αναφέρεται στις κοινωνικές ομάδες των αστικών ghetto των ΗΠΑ, όπου φτωχοί μαύροι με άλλες εθνικές μειονότητες και μη προνομιούχες ομάδες ζουν σε

συνθήκες κοινωνικής και χωρικής απομόνωσης, οι οποίες επιδεινώνονται με τη βιομηχανική αλλαγή και τον κοινωνικό μετασχηματισμό.

Σύμφωνα με άλλους συγγραφείς ο όρος προσδιορίζει τις ομάδες εκείνες του πληθυσμού που υφίστανται μια μακροχρόνια διαδικασία κοινωνικής περιθωριοποίησης και αποκλεισμού από την αγορά εργασίας ή σύμφωνα με άλλους περιγράφει ομάδες που αναπτύσσουν μια παθολογική κατάσταση εξάρτησης από τις προνοιακές παροχές. Με άλλα λόγια, αναπτύσσουν μια κουλτούρα φτώχειας που τις απομακρύνει κοινωνικά και ιδεολογικά από τον κύριο κορμό της εργατικής τάξης δημιουργώντας μια underclass. Η έννοια του κοινωνικού περιθωρίου που αναπτύχθηκε τη δεκαετία του 1960-1970 έχει ορισμένα κοινά σημεία με την έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού αλλά υπάρχει η εξής διαφορά: «στις θεωρήσεις για το “κοινωνικό περιθώριο” είναι προϋπόθεση για την κοινωνική μεταβολή, ενώ στην αντίληψη για τον κοινωνικό αποκλεισμό είναι επισήμανση για την ανάγκη μέτρων προσαρμογής, στην προοπτική της διατήρησης της κοινωνικής σταθερότητας»

Η οριοθέτηση των κοινωνικών προβλημάτων μέσω των ομάδων στόχου και όχι των αιτιών που τα παράγουν, έχει ως επακόλουθο τον στιγματισμό αυτών των συγκεκριμένων ομάδων καθώς επίσης και την ηθικολογική παρουσίαση του κοινωνικού προβλήματος (Παπαβασιλείου-Αλεξίου, 2005: 32).

Οι νέες κοινωνικές ανάγκες που αναδύονται στις ευρωπαϊκές κοινωνίες προτάσσουν το αίτημα για αποτελεσματικότερη κοινωνική προστασία των

2.3 Τα άτομα με ειδικές ανάγκες στον ελληνικό εργασιακό χώρο

Οι συνθήκες, ωστόσο, του κοινωνικού αποκλεισμού, τις οποίες καθεμία από τις παραπάνω ομάδες βιώνει, είναι πολύ διαφορετικές από αυτές μίας άλλης. Οι φυλακισμένοι, δεν διαθέτουν τις απαραίτητες γνώσεις για μια

επαγγελματική θέση καθώς πολλές φορές δεν έχουν ολοκληρώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση (Παπαβασιλείου-Αλεξίου, 2005: 32).

Ένας από τους λόγους των προβλημάτων που προκύπτουν είναι οι χαμηλές προσδοκίες που έχουν τα ίδια τα άτομα με ειδικές ανάγκες λόγω του ότι δεν έχουν καμία υποστήριξη αναφορικά με την ικανότητα τους να εργαστούν (Kiernan & Brinkman, 1988:224). Για να μπορέσει λοιπόν ένα άτομο με ειδικές ανάγκες να εργαστεί και να αυτονομηθεί, πρέπει να έχει λάβει την κατάλληλη προετοιμασία.

και τελειώνει με την επιτυχή τοποθέτηση του ατόμου στην αγορά εργασίας. Πολλές δραστηριότητες και εξελίξεις συμβαίνουν ταυτόχρονα και σε επικαλυπτόμενα χρονικά πλαίσια κατά την διάρκεια αυτής της διαδικασίας».

Οι Chan et al. επίσης προσδιόρισαν τα βασικά συστατικά της επαγγελματικής αποκατάστασης: ολοκληρωμένη, εξατομικευμένη διαδικασία με αποφάσεις που καθοδηγούνται από την επιλογή του πελάτη, λειτουργίες για την ανάπτυξη ή την αποκατάσταση της λειτουργικής ικανότητας και οι στόχοι ως προς το αποτέλεσμα είναι η λειτουργική, ανεξάρτητη και επικερδής απασχόληση.

Η εργασία θεωρείται θεραπευτική και ουσιαστική τόσο για την φυσιολογική επιβίωση, όσο και για την ψυχολογική ευεξία των ανθρώπων στις σύγχρονες κοινωνίες (Chan, Reid, Kaskel, Roldan, Rahimi, & Mprofu, 1997; Dawes, Lofquist, & Weiss, 1968; Perrone, Perrone, Chan, & Thomas, 2000). Αναγνωρίζοντας την σημασία της εργασίας, οι επαγγελματίες στην επαγγελματική αποκατάσταση, όπως οι σύμβουλοι αποκατάστασης, έχουν υποστηρίξει με συνέπεια ότι η εργασία αποτελεί ένα θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα των ατόμων με ειδικές ανάγκες (Rubin & Roessler, 1995? Wright, 1980). Έτσι, ο πρωταρχικός στόχος της επαγγελματικής αποκατάστασης είναι να

βοηθήσει τα άτομα με αναπηρίες να ανακτήσουν ή να επανακτήσουν την ανεξαρτησία τους μέσω της απασχόλησης ή κάποιας μορφής σημαντικής δραστηριότητας και επανένταξης στην κοινωνία (Parker & Szymanski, 2003; Rubin & Roessler, 1995).

Οι τελικοί στόχοι είναι η πρόληψη της πιθανής αναπηρίας, η επιστροφή των εργαζομένων με αναπηρία στην επικερδή απασχόληση, η ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες στο εργατικό δυναμικό και η διατήρηση των εργαζομένων με ασθένεια και αναπηρία στην απασχόληση (Jenkins, Patterson, & Szymanski, 1998). Αυτό επιτυγχάνεται μέσω της συνεργασίας με τον πελάτη σχετικά με την κατανόηση των υφιστάμενων εμποδίων και δυνατοτήτων, προκειμένου να διευκολυνθεί η αποτελεσματική χρήση των προσωπικών και περιβαλλοντικών πόρων του πελάτη, να βοηθηθούν τα άτομα σε επίπεδο προσαρμογής στο περιβάλλον τους και μέσω της παροχής συστάσεων για αλλαγή του περιβάλλοντος προς την ικανοποίηση των αναγκών του ατόμου για την προσαρμογή σε επίπεδο καριέρας και σε προσωπικά, κοινωνικά και κοινοτικά θέματα, μετά την αναπηρία (Parker & Szymanski, 2003).

Η επαγγελματική αποκατάσταση περιλαμβάνει μια σειρά από υπηρεσίες που έχουν σχεδιαστεί για να διευκολύνουν την επιστροφή στην εργασία (Berkowitz, 1990). Οι συνήθεις υπηρεσίες περιλαμβάνουν (αλλά δεν περιορίζονται σε αυτές) την επαγγελματική εκτίμηση και αξιολόγηση, την επαγγελματική κατάρτιση, την γενική αναβάθμιση των δεξιοτήτων, επαναληπτικά μαθήματα, την παροχή συμβουλών καριέρας, πρόγραμμα εκπαίδευσης στον χώρο εργασίας, αναζήτηση εργασίας και την διαβούλευση με τους εργοδότες για την μέριμνα και την τροποποίηση της εργασίας. Αυτές οι διαδικασίες παροχής υπηρεσιών δεν είναι απαραίτητα μοναδικές για τα άτομα με αναπηρία. Η ένταση, η ποσότητα και ο τρόπος παροχής μπορεί να ποικίλει ανάλογα με τις ανάγκες του ατόμου. Επιπλέον, υπάρχουν και άλλοι προσωπικοί,

εκπαιδευτικοί και περιβαλλοντικοί παράγοντες που λαμβάνονται υπόψη κατά την διαδικασία.

Συνήθως, ένας πελάτης επαγγελματικής αποκατάστασης θα παραπεμφθεί σε διαγνωστικές υπηρεσίες, όπως γενικές και ειδικές ιατρικές εξετάσεις, ψυχολογική αξιολόγηση και επαγγελματική αξιολόγηση. Ο σκοπός αυτών των διαγνωστικών εξετάσεων είναι να καθοριστούν οι λειτουργικοί περιορισμοί που σχετίζονται με την αναπηρία, να εντοπιστούν οι ψυχοκοινωνικοί, εκπαιδευτικοί και οικονομικοί παράγοντες που θα μπορούσαν να αλληλεπιδράσουν με την αναπηρία και να εμποδίσουν την ικανότητα εργασίας και ανεξάρτητης διαβίωσης, να εντοπιστούν οι δυνάμεις του πελάτη, να αναπτυχθούν οι κατάλληλοι επαγγελματικοί στόχοι και να προσδιοριστούν οι υπηρεσίες που απαιτούνται για την επίτευξη των άμεσων στόχων του πελάτη και των μακροπρόθεσμων στόχων της επαγγελματικής αποκατάστασης. (Νάσκου & Περράκη, 2008)

Η παραπομπή γίνεται συχνά όταν απαιτούνται περαιτέρω πληροφορίες πριν καταρτιστεί ο σχεδιασμός της επαγγελματικής αποκατάστασης για ένα επάγγελμα που είναι κατάλληλο για τον εκάστοτε πελάτη. Μία συνηθισμένη παραπομπή για την περαιτέρω αξιολόγηση περιλαμβάνει (αλλά δεν περιορίζεται) νευροψυχολογικές εξετάσεις, ανεξάρτητη ψυχιατρική αξιολόγηση, λειτουργική αξιολόγηση της ικανότητας, αξιολόγηση της απώλειας στην ανάκτηση της ικανότητας.

Ως επαγγελματική εκτίμηση ορίζεται η συνολική εκτίμηση του ιστορικού εργασίας/κατάρτισης του ατόμου, των γενικών λειτουργικών ικανοτήτων και των κοινωνικών/συμπεριφορικών χαρακτηριστικών. Συνήθως περιλαμβάνει την αξιολόγηση ιατρικών παραγόντων, της ψυχοσύνθεσης, του εκπαιδευτικού υποβάθρου, των κοινωνικών συμπεριφορών, στάσεων, αξιών, εργασιακών δεξιοτήτων και ικανοτήτων (Chan et al., 1997). Η επαγγελματική αξιολόγηση από την άλλη, είναι μία συγκεκριμένη διαδικασία που περιλαμβάνει την

αξιολόγηση των χαρακτηριστικών που σχετίζονται με την εργασία ενός ατόμου και που είναι σημαντικά για την εκπαίδευση και την κατάρτιση για την απόκτηση και την διατήρηση της απασχόλησης. Περιλαμβάνει μια συνολική αναθεώρηση των ειδικών χαρακτηριστικών εργασίας, που περιλαμβάνουν (αλλά δεν περιορίζονται) τα επαγγελματικά ενδιαφέροντα, τις ειδικές εργασιακές ικανότητες, τα χαρακτηριστικά του εργαζομένου, την γενική νοημοσύνη, την ιδιοσυγκρασία, τις σωματικές ικανότητες, την δύναμη, το εύρος της κίνησης και άλλες λειτουργίες που σχετίζονται με την εργασία και τις δεξιότητες (Chan et al., 1997). Σε σχέση με την ιδιαιτερότητα της επαγγελματικής αξιολόγησης, υπάρχουν διάφορα πεδία που είναι απαραίτητα για να κατανοηθεί μια πιο σφαιρική εικόνα σε επίπεδο επαγγελματικής επιτυχίας για τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Τα πεδία αυτά περιλαμβάνουν: προσωπικούς παράγοντες όπως η προσωπικότητα, τα ενδιαφέροντα, η ευφυΐα, οι γνωστικές ικανότητες, τα εκπαιδευτικά επιτεύγματα, η προσωπική ρύθμιση, η κοινωνική προσαρμογή, οι διαπροσωπικές δεξιότητες και παράγοντες που σχετίζονται με την εργασία, όπως η επαγγελματική εμπειρία, η επαγγελματική προσαρμογή, οι επαγγελματικές ικανότητες και οι εργασιακές συμπεριφορές. Επιπλέον, οι περιστασιακοί παράγοντες διαδραματίζουν επίσης έναν σημαντικό ρόλο όσον αφορά στις ανάγκες της επαγγελματικής αποκατάστασης και στα αποτελέσματα της απασχόλησης. Οι παράγοντες αυτοί περιλαμβάνουν τις ιατρικές, ψυχιατρικές, ψυχολογικές, πολιτιστικές, κοινωνικές, ψυχαγωγικές, επαγγελματικές, εκπαιδευτικές και περιβαλλοντικές ανάγκες.

Δεδομένου ότι πρέπει να συγκεντρωθούν αρκετές πληροφορίες σε σχέση με τις προσωπικές και εργασιακές ανάγκες προκειμένου να τεθούν συγκεκριμένοι επαγγελματικοί στόχοι και να παρασχεθεί η κατάλληλη παρέμβαση, η επαγγελματική αξιολόγηση είναι μία σημαντική και συνεχής διαδικασία που πραγματοποιείται καθ' όλη την διαδικασία επαγγελματικής αποκατάστασης. Ενώ μερικές από τις μεθόδους και τις διαδικασίες που

περιγράφονται έχουν χαρακτηριστεί ως «εκτίμηση», συχνά τέτοιες μέθοδοι χρησιμοποιούνται ως μέρος της διαδικασίας τροφοδότησης πληροφοριών για τα επαγγέλματα αποκατάστασης στις παρεμβάσεις (π.χ. συστάσεις για την βελτίωση του περιβάλλοντος εργασίας, συμβουλευτική ατόμων με αναπηρία στην επιλογή και την προσαρμογή σε μια δουλειά). Λόγω των διαφορετικών επιπέδων σοβαρότητας των αναπηριών, χρησιμοποιούνται διάφορες μέθοδοι και διαδικασίες αξιολόγησης για να αποκτηθεί ένα ολιστικό επίπεδο πληροφοριών σχετικά με το άτομο που εξυπηρετείται. (Committee on the Rights of Persons with Disabilities, 2014)

2.4 Δράσεις για τα άτομα με ειδικές ανάγκες-υποστηρικτική τεχνολογία

Οι επαγγελματίες της εκπαίδευσης γρήγορα αναγνώρισαν την αξία που προσφέρει η τεχνολογία σε άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες όπως μαθητές, σπουδαστές, κτλ (Toth, 2004).

Ο Tran (2014) αναφέρει ότι η τεχνολογία μπορεί να ερμηνευθεί ως ένα μη συναγωνιστικό αγαθό: στην οικονομία ένα αγαθό θεωρείται μη συναγωνιστικό όταν η κατανάλωση ή η χρήση του από ένα άτομο δεν επηρεάζει την χρήση του από κάποιο άλλο (Pindyck & Rubinfeld, 2001). Ωστόσο, πριν από την έλευση των σύγχρονων κοινωνιών, η τεχνολογία ήταν πιθανώς ένα αγαθό με έλλειψη δυνατότητας αποκλεισμού: ένα αγαθό θεωρείται μη αποκλειστικό αν η χρήση του από ένα άτομο που δεν έχει πληρώσει γι' αυτό είναι αναπόφευκτη (Pindyck & Rubinfeld, 2001). Τα αγαθά που είναι μη συναγωνιστικά και μη αποκλείσιμα αποκαλούνται δημόσια αγαθά (Pindyck & Rubinfeld, 2001). Σε σχέση με το μεγαλύτερο κομμάτι της εξέλιξης του

ανθρώπου, η τεχνολογία υφίσταται πιθανώς ως ένα δημόσιο αγαθό (Alshbatat, 2013).

Η υποστηρικτική τεχνολογία ορίζεται από δυο επίσημα αναγνωρισμένους ορισμούς. Ο (WHO, 2004, σ.10) ορίζει την υποστηρικτική τεχνολογία ως: *«οποιαδήποτε συσκευή ή σύστημα το οποίο επιτρέπει στα άτομα να εκτελέσουν δραστηριότητες, τις οποίες διαφορετικά δεν θα είχαν την ικανότητα ή αυξάνει την ευκολία και την ασφάλεια της εκτέλεσης αυτών των δραστηριοτήτων»*. Σύμφωνα με τους (Cook & Polgar, 2015, p.2) η υποστηρικτική τεχνολογία ορίζεται από τη νομοθεσία των Ηνωμένων Εθνών ως: *«οποιοδήποτε αντικείμενο, τμήμα εξοπλισμού ή προϊόν συστήματος, το οποίο είναι εμπορικά διαθέσιμο ή προσαρμοσμένο ή ειδικά κατασκευασμένο για την ανάπτυξη ή τη διατήρηση ή τη βελτίωση του λειτουργικού επιπέδου των ατόμων με αναπηρία»*.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (World Health Organization-WHO, 2002, p.3) αναγνωρίζει ότι «κάθε άνθρωπος ανά πάσα στιγμή στη ζωή του μπορεί να βιώσει ενός βαθμού απώλεια της υγείας του και συνεπώς να βιώσει μια μορφή δυσλειτουργίας. Επίσης, περιγράφει την εμπειρία της δυσλειτουργία ως μια παγκόσμια ανθρώπινη εμπειρία.»

Μία σχετικά πρόσφατη έρευνα του (WHO, 2011, p.27) έδειξε ότι: «περίπου 720 εκατομμύρια άνθρωποι σε όλο τον κόσμο ζουν με κάποια μορφή δυσλειτουργίας και υπολογίζεται ότι 100 εκατομμύρια από αυτούς τους ανθρώπους έχουν κάποια συγκεκριμένη δυσλειτουργία». Επιπλέον όπως αναφέρουν οι (Cook & Polgar, 2015, p.2), υπολογίζεται ότι: «περίπου 190 εκατομμύρια άνθρωποι αντιμετωπίζουν μια «σοβαρή δυσλειτουργία» η οποία περιορίζει σημαντικά τη συμμετοχή τους σε δραστηριότητες καθημερινής ζωής» (Tran, 2014).

Οι άνθρωποι με δυσλειτουργία έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες στην ανεργία, οι ίδιοι και οι οικογένειες τους έχουν συνήθως χαμηλό κοινωνικό-οικονομικό στάτους, έχουν λιγότερες πιθανότητες να λάβουν την εκπαίδευση

που επιθυμούν και συχνά αντιμετωπίζουν την απομόνωση, ως αποτέλεσμα των προβλημάτων στην επικοινωνία και στην κοινωνική τους αλληλεπίδραση με άλλους ανθρώπους (Cook & Polgar, 2015).

Άλλοι συγγραφείς (Cook & Hussey, 2002) περιγράφουν την υποστηρικτική τεχνολογία ως «ένα ευρύ φάσμα συσκευών, υπηρεσιών, στρατηγικών και πρακτικών που έχουν σχεδιαστεί και εφαρμοστεί για την βελτίωση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρίες». Εν ολίγοις, η υποστηρικτική τεχνολογία μπορεί να περιλαμβάνει συσκευές και λύσεις οι οποίες βοηθούν τα άτομα να ξεπεράσουν τους λειτουργικούς περιορισμούς και παρατείνουν την ανεξάρτητη διαβίωση (Lansley et al. 2004).

Στην Σλοβενία, η παροχή υποστηρικτικής τεχνολογίας ορίζεται από την νομοθεσία, ιδίως από τον νόμο για την υγειονομική περίθαλψη και την ασφάλιση υγείας και από τους κανόνες της υποχρεωτικής ασφάλισης υγείας (Health Insurance Institute of Slovenia, 2012).

Η υποστηρικτική τεχνολογία είναι μία από τις μεθόδους που είναι απαραίτητες προκειμένου να περιοριστεί η επιρροή των δυσλειτουργιών στη καθημερινή ζωή του ατόμου (Cook & Polgar, 2015). Βασικός στόχος της υποστηρικτικής τεχνολογίας είναι όχι να «καλύψει» τη δυσλειτουργία αλλά να βελτιώσει το λειτουργικό επίπεδο του ατόμου και να το βοηθήσει να ζει με αυτή και να εκπληρώνει κανονικά όλους τους σημαντικούς ρόλους της καθημερινής του ζωής (Μαλαματίδου & Σηφάκη, 2005).

Η υποστηρικτική τεχνολογία επίσης αποτελείται από οποιοδήποτε εξοπλισμό ή προσαρμοστικές συσκευές που επιτρέπουν σε ένα άτομο με αναπηρία να έχει πρόσβαση σε μια σειρά από λειτουργικές δραστηριότητες (επικοινωνία, παιχνίδι, ακαδημαϊκή εργασία, αναψυχή), π.χ. ειδικά καθίσματα, προσαρμοσμένος φορητός υπολογιστής, συσκευές τοποθέτησης, ειδικά ποντίκια και πληκτρολόγια, διακόπτες, περιβαλλοντικούς ελέγχους, συστήματα που λειτουργούν με το βλέμμα των ματιών, κλπ (Tran, 2014).

Υπάρχουν πολλοί τρόποι με τους οποίους μπορούν να κατηγοριοποιηθούν οι τεχνολογίες από τις οποίες επωφελείται ένα άτομο που έχει κινητικούς ή άλλους περιορισμούς. Όλες οι συσκευές υποστηρικτικής τεχνολογίας μπορούν να κατηγοριοποιηθούν στις παρακάτω κατηγορίες (Μαλαματίδου & Σηφάκη, 2005):

α) Μία συσκευή μπορεί να χαρακτηριστεί συσκευή υποστηρικτικής ή αποκαταστασιακής- εκπαιδευτικής τεχνολογίας. Η *υποστηρικτική τεχνολογία*, που όπως έχει ήδη αναφερθεί, έχει στόχο να βοηθήσει τα άτομα να διεκπεραιώσουν δραστηριότητες που αποτελούν μέρος της λειτουργικής τους ενασχόλησης. Η *αποκαταστασιακή ή εκπαιδευτική τεχνολογία* έχει ως σκοπό τη θεραπεία και αποκατάσταση δεξιοτήτων που έχουν υποστεί βλάβη (Μαλαματίδου & Σηφάκη, 2005).

β) Η *τεχνολογία εμπορίου* περιλαμβάνει όλες τις συσκευές που κυκλοφορούν στο εμπόριο. Ένα άτομο με ειδικές ανάγκες μπορεί να χρησιμοποιήσει συσκευές που χρησιμοποιούνται από το γενικό πληθυσμό (π.χ. τηλέφωνο) αλλά και ειδικά κατασκευασμένες συσκευές εφόσον καλύπτουν πλήρως τις προσωπικές του ανάγκες. Η *τροποποιημένη τεχνολογία* αφορά όλες τις συσκευές εμπορίου που όμως έχουν τροποποιηθεί κατάλληλα από έναν ειδικό ή έχουν κατασκευαστεί εξολοκλήρου ώστε να ανταποκρίνονται στις εξατομικευμένες ανάγκες του ατόμου (Waldron & Layton, 2008).

γ) Ο τρίτος τρόπος κατηγοριοποίησης διακρίνει την υποστηρικτική τεχνολογία σε δύο μεγάλες κατηγορίες: την *υψηλή* και την *απλή τεχνολογία* (Μαλαματίδου & Σηφάκη, 2005). Η διάκριση αυτή έχει να κάνει με τη πολυπλοκότητα μιας συσκευής όσον αφορά την κατασκευή της και τη διαθεσιμότητα της. Πιο αναλυτικά, μια συσκευή η οποία κατασκευάζεται εύκολα και μπορεί να την προμηθευτεί κανείς από τα γενικά εμπορικά καταστήματα (φαρμακεία, καταστήματα με ορθοπεδικά είδη κτλ) ή τα καταστήματα με ηλεκτρονικά είδη χαρακτηρίζεται ως συσκευή απλής τεχνολογίας (Μαλαματίδου & Σηφάκη,

2005; Waldron & Layton, 2008). Αντιθέτως, μια συσκευή η οποία είναι κατασκευαστικά πολύπλοκη, σύνθετη, απόλυτα εξειδικευμένη και ακριβή χαρακτηρίζεται ως συσκευή υψηλής τεχνολογίας (Μαλαματίδου & Σηφάκη, 2005; Waldron & Layton, 2008). Για τις συγκεκριμένες συσκευές η συμβολή του εργοθεραπευτή είναι απαραίτητη, διότι αυτός καθοδηγεί και εκπαιδεύει τα άτομα στη σωστή χρήση των συσκευών ώστε να είναι ασφαλής και αποτελεσματική (Tran, 2014).

Παρακάτω, θα γίνει μια προσπάθεια κατηγοριοποίησης διαφόρων συσκευών υποστηρικτικής τεχνολογίας ανάλογα με το αν είναι υψηλής ή απλής τεχνολογίας και ανάλογα με τις διαγνωστικές κατηγορίες που εξυπηρετούν, ενώ παράλληλα θα παρουσιαστούν και συσκευές οι οποίες χρησιμοποιούνται ειδικά στο παιδιατρικό πληθυσμό.

Στη κατηγορία συσκευών απλής τεχνολογίας βρίσκεται ένας πολύ μεγάλος αριθμός συσκευών γιατί περιλαμβάνει οποιαδήποτε συσκευή ή αντικείμενο, κατά τη κρίση του ειδικού θεραπευτή ή του θεραπευμένου, μπορεί να χρησιμοποιηθεί προς όφελος του τελευταίου και υπάρχει διαθέσιμη στα γενικά εμπορικά καταστήματα. Στη συνέχεια θα παρατεθούν ορισμένες κατηγορίες στις οποίες χρησιμοποιούνται συσκευές απλής τεχνολογίας (Waldron & Layton, 2008).

1. Υποστηρικτική τεχνολογία για προβλήματα όρασης: Ένα παράδειγμα απλής και εύκολης στη χρήση συσκευής που χρησιμοποιούν οι άνθρωποι με περιορισμένη ή και μηδενική όραση είναι το «έξυπνο τηλέφωνο» (smartphone) και οι εφαρμογές που μπορεί κανείς να εγκαταστήσει σε αυτό. Μέσω του κινητού τηλεφώνου δίνεται η δυνατότητα σε αυτά τα άτομα να ακούν τα μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (email) ή ακόμα και να υπαγορεύουν μηνύματα που ταυτόχρονα πληκτρολογούνται στη συσκευή (Alshbatat, 2013). Τα άτομα με προβλήματα όρασης έχουν μια πολύ μεγάλη ποικιλία από διαθέσιμες εφαρμογές να επιλέξουν, ανάλογα με τις εξατομικευμένες ανάγκες

και τις προτιμήσεις τους. Σε αυτή τη κατηγορία μπορούν να καταταχθούν και οι προσαρμογές στο περιβάλλον του ατόμου, όπως η τοποθέτηση λαμπτήρων συγκεκριμένου χρώματος, η αλλαγή των χρωμάτων, της αντίθεσης ή της φωτεινότητας της τηλεόρασης ή του ηλεκτρονικού υπολογιστή (Gierach, 2009).

Ένας μεγεθυντικός φακός, η μέθοδος γραφής Braille και ένας εκτυπωτής στον οποίο μπορούν να εκτυπωθούν κείμενα με μεγάλο μέγεθος γραμματοσειράς μπορούν να βοηθήσουν σημαντικά στην ανάγνωση. Για την ασφαλή και αποτελεσματική μετακίνηση των ατόμων με περιορισμένη κινητικότητα χρησιμοποιείται το ειδικό λευκό μπαστούνι. Σε άτομα μικρής ηλικίας μπορούν να χρησιμοποιηθούν παιχνίδια με ήχο ή δόνηση που θα κεντρίσουν το ενδιαφέρον τους (Rhoads & Seiler, 2007).

2. Υποστηρικτική τεχνολογία για προβλήματα ακοής: Όπως αναφέρθηκε στη προηγούμενη κατηγορία, έτσι και εδώ το smartphone αποτελεί ένα εξαιρετικά πολύτιμο εργαλείο για άτομα που αντιμετωπίζουν προβλήματα ακοής διευκολύνοντας τα κυρίως στην επικοινωνία τους. Μέσω διαφόρων εφαρμογών μπορεί κανείς να επικοινωνήσει εύκολα μέσω γραπτών μηνυμάτων ή βίντεο-μηνυμάτων από οπουδήποτε και αν βρίσκεται χωρίς κάποια επιπλέον χρέωση καθώς αρκεί μια απλή σύνδεση στο διαδίκτυο (Gierach, 2009). Τα παιδιά μπορούν μέσω εκπαιδευτικών εφαρμογών να μάθουν νέες λέξεις στη νοηματική και εκπαιδευτούν στο σωστό τρόπο νοηματικής (The Minnesota Department of Health, 2012). Στο χώρο κατοικίας ατόμων με περιορισμένη ακοή ιδιαίτερα χρήσιμο μπορεί να φανεί ένα κλειστό κύκλωμα τηλεόρασης, μέσω του οποίου μπορούν εύκολα να παρακολουθούνται όλοι οι εσωτερικοί και εξωτερικοί χώροι του σπιτιού (Rhoads & Seiler, 2007).

3. Υποστηρικτική τεχνολογία για την ενίσχυση γνωστικών λειτουργιών: Για την ενίσχυση γνωστικών λειτουργιών μπορούν να χρησιμοποιηθούν πολλές, καθημερινές και απλές συσκευές όπως το ρολόι ή το ξυπνητήρι, η αριθμομηχανή και το ημερολόγιο (Sohlberg & Tursktra, 2011). Απλή

τεχνολογία μπορεί να θεωρηθεί το smartphone, όπου βοηθά μέσω εφαρμογών ή παιχνιδιών σε προβλήματα μνήμης και συγκέντρωσης, η φωτογραφική μηχανή και το Παγκόσμιο Σύστημα Στιγματοθέτησης (Global Position System- gps) που εξυπηρετεί αποτελεσματικά και εύκολα άτομα με προβλήματα προσανατολισμού (Assistive Technology Partners, University of Colorado Anschutz Medical Campus, 2011; Sohlberg & Tursktra, 2011).

4. Υποστηρικτική Τεχνολογία για τη κινητικότητα και τη στάση: Η λειτουργική και ασφαλής στάση του σώματος είναι ιδιαίτερα σημαντική τόσο για τους ενήλικες όσο και για τα μικρά παιδιά προκειμένου να συμμετέχουν αποτελεσματικά σε δραστηριότητες τις καθημερινής ζωής. Για παράδειγμα, οι ζώνες ασφαλείας ή οι ταινίες Velcro είναι απαραίτητες για την ασφάλεια ενός παιδικού καθίσματος. Μαξιλάρια, υποπόδια και επιφάνειες από υλικό που δεν γλιστράει μπορούν να διατηρήσουν τη σωστή στάση τους σώματος του παιδιού για να φάει, να διαβάσει ή ακόμα και να παίξει (Assistive Technology Partners, University of Colorado Anschutz Medical Campus, 2011; Rhoads & Seiler, 2007).

5. Υποστηρικτική τεχνολογία για τις δραστηριότητες καθημερινής ζωής: Σε αυτή τη κατηγορία μπορεί κανείς να συμπεριλάβει όλα τα βοηθήματα και τις προσαρμογές του περιβάλλοντος που διευκολύνουν την επιτυχή ολοκλήρωση των δραστηριοτήτων αυτοφροντίδας (σίτιση, ένδυση, χρήση τουαλέτας και υγιεινή) και διασκέδασης (παιχνιδιού). Συνοπτικά μπορούν να αναφερθούν: μαχαιροπίρουνα και ποτήρια με ειδικές λαβές, ειδικά προσαρμοσμένα καθίσματα τουαλέτας/ μπάνιου, προστατευτικά στο μπάνιο, ειδικές λαβές στην οδοντόβουρτσα και προσαρμογές στα ρούχα του ατόμου προκειμένου να είναι πιο εύκολη η διαδικασία της ένδυσης (Rhoads & Seiler, 2007)

6. Υποστηρικτική τεχνολογία για τις δραστηριότητες διασκέδασης-παιχνιδιού: Το παιδί μέσω του παιχνιδιού μαθαίνει να εξερευνεί και να αλληλεπιδρά με το περιβάλλον του. Το παιχνίδι αποτελεί πολύ σημαντικό και

καθοριστικό παράγοντα για την φυσιολογική ανάπτυξη ενός παιδιού, διότι συμβάλλει στη γνωστική, τη σωματική, τη κοινωνική και συναισθηματική ευημερία του (Reading, 2007). Συνεπώς, το παιδί πρέπει, μέσω ελκυστικών συσκευών, να ενθαρρύνεται συνεχώς να παίζει και να πειραματιστεί (Rhoads & Seiler, 2007).

2.5 Η ελληνική πραγματικότητα και η πραγματικότητα στο Μενίδι

Η απανθρωποίηση και ο στιγματισμός των ατόμων με ειδικές ανάγκες χαρακτηρίζεται από τη τάση για παροχή ιδιαίτερης βαρύτητας στην ερμηνεία σε σχέση με το διαχωρισμό μη-φυσιολογικού και φυσιολογικού αλλά και στη διαδικασία κοινωνικοποίησης τους. Η απανθρωποίηση και ο στιγματισμός μεταφράζεται μέσα από την απόδοση χαρακτηριστικών στα άτομα με ειδικές ανάγκες τα οποία διαμορφώνουν μια λανθασμένη κοινωνική ταυτότητα.

Ο Jenkins (2006) θεωρεί ότι οι ταυτότητες είναι αποτέλεσμα διαφόρων κοινωνικών αλληλεπιδράσεων και αυτές επανακαθορίζονται κατά τη διάρκεια του βίου τους. Η κοινωνική ταυτότητα των ατόμων με ειδικές ανάγκες ενέχουν στοιχεία από τα χαρακτηριστικά που τους δίνουν οι ομάδες των «κυριάρχων» ομάδων οι οποίες διαμορφώνουν τη κοινωνική δομή ενώ έχουν και τη δυνατότητα να επηρεάζουν την εικόνα των ομάδων που θέλουν διαμορφώνοντας μια οπτική για τον εαυτό και το σώμα των ατόμων με ειδικές ανάγκες (Jenkins, 2006).

Σε πολλές τα άτομα βιώνουν την απανθρωποίηση μέσα από χαρακτηρισμούς που τους δίνοντας από το κοινωνικό σύνολο, το οποίο τους θεωρεί σε πολλές περιπτώσεις πρόβλημα, χαρακτηρίζοντας με επίθετα τα οποία τους μειώνουν και τους προσβάλουν, με αυτό τον τρόπο οι «κυρίαρχες» ομάδες τους περιθωριοποιούν τους θεωρούν πρόβλημα, δομούν τη κοινωνία σαν να μην

υπάρχουν τους αποκλείουν από τις διάφορες εκφάνσεις της καθημερινής ζωής σε επίπεδο εργασίας, κοινωνικών εκδηλώσεων κ.λ.π.

Η απανθρωποίηση των ΑΜΕΑ, εκφράζεται κυρίως μέσα από την αδιαφορία της κοινωνίας για τις ανάγκες τους αλλά και ευρύτερα για την άρνηση της να αξιοποιήσει τα άτομα με ειδικές ανάγκες, μια και ανεξάρτητα από τη διαφορετικότητα τους έχουν χαρίσματα που θα πρέπει να αξιοποιηθούν.

Πολλοί πιστεύουν ότι τα άτομα με ειδικές ανάγκες βιώνουν κομπλεξισμούς και ένα αίσθημα μίσους για τους υπολοίπους ανθρώπους που δε βιώνουν παρόμοια προβλήματα με αυτούς, τους χαρακτηρίζουν με επίθετα που δεν ταιριάζουν σε ένα ανθρώπινο όν, με αυτό τον τρόπο απανθρωπούν τους ΑΜΕΑ, τους θυματοποιούν και ουσιαστικά καλύπτουν δικά τους κενά τα οποία υποκαθιστούν νοιώθοντας ανώτεροι από τη συγκεκριμένη κατηγορία ανθρώπων (Jenkins, 2006).

Σύμφωνα με τους Haslam et al. (2005) διαπιστώθηκε ότι ανεξαρτήτου φύλλου και ηλικίας παρατηρούνται φαινόμενα απανθρωποίησης διαφόρων ομάδων είτε των συνταξιούχων, είτε των ανέργων είτε των ΑΜΕΑ (Haslam, et al 2005).

Συγκεκριμένα παραπάνω αναφέρθηκε για παράδειγμα η τάση των γυναικών να απανθρωπούν τους άντρες τους που δεν εργάζονται μειώνοντας τους και μη στηρίζοντας τους τη περίοδο της ανεργίας τους. Πολλοί άντρες φέρονταν στο παρελθόν και παρατηρείται ακόμα το φαινόμενο στις γυναίκες τους όχι σαν ένα ανθρώπινο όν αλλά σαν κάτι που τους ανήκει και μπορούν να το κάνουν ότι θέλουν.

Το πρόβλημα με τους συνταξιούχους και τον τρόπο με τον οποίο τους φέρεται η κοινωνία είναι φαινόμενο του σήμερα και πηγάζει από όλους τους ανθρώπους και ηλικίες, ειδικά όμως από τους πιο νέους που νοιώθουν αδικημένοι θεωρούν ότι οι ηλικιωμένοι οι οποίοι συνεχίζουν να πληρώνονται

από το κράτος είναι η αιτία της οικονομικής δυσμένειας αλλά και της αδυναμίας τους να βρουν εργασία.

Τέλος παρότι τα τελευταία χρόνια τα πράγματα είναι καλύτερα, πάλι τα ΑΜΕΑ, θυματοποιούνται και βιώνουν είτε την απαξίωση είτε την λύπηση από το σύνολο της κοινωνίας ανεξαρτήτου δημογραφικών χαρακτηριστικών.

Έχοντας μελετήσει θεωρητικά τις έννοιες απανθρωποίηση και σχηματοποίηση στο τμήμα αυτό της συζήτησης θα μελετηθεί το κατά πόσο επιβεβαιώθηκαν ή όχι οι υποθέσεις της έρευνας σε σχέση πάντα και με το θεωρητικό πλαίσιο το οποίο αναπτύχθηκε παραπάνω. Σχετικά με την υπόθεση ότι το φύλλο ανεξάρτητα από το ποιο είναι σχετίζεται με την απανθρωποίηση και ότι οι γυναίκες και οι άνδρες εξίσου το ίδιο απανθρωπούν τις διάφορες ομάδες οι οποίες εξετάστηκαν όπως οι άνεργοι, οι συνταξιούχοι, και οι ΑΜΕΑ, διαπιστώθηκε ότι δεν επιβεβαιώθηκε από την έρευνα παρότι θεωρητικά και συγκεκριμένα στο (HASLAM et all. 2005) αλλά και σε κάποιος άλλους θεωρητικούς υπάρχουν αναφορές ότι ανεξάρτητα από το φύλλο παρατηρείται το φαινόμενο της απανθρωποίησης στη παρούσα έρευνα διαπιστώθηκε ότι υπάρχουν διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών και ότι άλλοτε οι άνδρες και άλλοτε οι γυναίκες απανθρωπούν περισσότερο ή λιγότερο κάποιες κατηγορίες ανθρώπων.

Σε σχέση με τη δεύτερη υπόθεση ότι οι ΑΜΕΑ σχηματοποιούνται εξίσου το ίδιο με τους συνταξιούχους υπήρξε επιβεβαίωσή της μέσα από την έρευνα αλλά και στο θεωρητικό πλαίσιο το οποίο είχα προηγηθεί είδαμε ότι αυτές οι δύο κατηγορίες σχηματοποιούνται σε πολύ μεγάλο βαθμό και ειδικά τώρα μέσα στη κρίση παρατηρείται το φαινόμενο οι συνταξιούχοι να περιθωριοποιούνται, να θεωρούνται ότι αποτελούν υπαίτιοι της κατάστασης που βιώνουν ειδικά οι νεότεροι άνθρωποι, να χαρακτηρίζονται με επίθετα που δεν συνάγουν της ανθρώπινης οντότητάς τους και σε γενικές γραμμές να μη γίνεται αποδεκτό το έργο το οποίο παρείχαν καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους.

Μάλιστα σε μελέτες που έγιναν όπως από τον (Par-Tal 1989) βιώνουν την απονομιμοποίηση δηλαδή ότι δεν ακολουθούν τις νόρμες και τους κανόνες της κοινωνίας ότι έχουν παράλογα αιτήματα γι' αυτό και σε πολλές περιπτώσεις ζουν αποκομμένοι ακόμα και από την ίδια τους την οικογένεια.

Η ηλικία θεωρείται ως μειονέκτημα και πιστεύεται ότι αποτελούν βάρος για την υπόλοιπη κοινωνίας. Σε σχέση με τους ΑΜΕΑ όπου βιώνουν παρόμοιο παραγκωνισμό όπως και οι συνταξιούχοι παρατηρείται και μέσα από τη θεωρία ότι υπάρχει μια αδιαφορία από τη κοινωνία για τις ανάγκες τους. Ο (Jenkins 2006) αναφέρει ότι ο τρόπος με τον οποίο τους χαρακτηρίζει το κοινωνικό σύνολο αλλά και η αδυναμία του κοινωνικού συνόλου να καταλάβει ότι η συγκεκριμένη κατηγορία ανθρώπων έχει ικανότητες μέσω των οποίων μπορεί να προσφέρει στη κοινωνία αποξενώνει ακόμα περισσότερο τα άτομα με ειδικές ανάγκες τα οποία γίνονται θύματα της ίδιας τους της ιδιαιτερότητας. Σε σχέση με τη τρίτη υπόθεση η οποία έχει άμεση σχέση με τη δεύτερη επιβεβαιώνεται ότι οι συνταξιούχοι απανθρωποιούνται σε πολύ μεγάλο βαθμό και σίγουρα σε πολύ μεγαλύτερο από τους άνεργους (Committee on the Rights of Persons with Disabilities, 2013)

Η κοινωνία θεωρεί ότι οι συνταξιούχοι είναι προνομιούχοι ότι σε κάποιο βαθμό «πληρώνουν» δικά τους λάθη και βρίσκονται σε μια διαφορετική τελείως κατάσταση από αυτή που είναι οι ενεργοί οι οποίοι σε μεγάλο βαθμό δεν είναι απολύτως υπαίτιοι για αυτά τα οποία βιώνουν.

Σε σχέση με την ηλικία και την απανθρωποίηση δεν υπάρχουν πολλά θεωρητικά στοιχεία τα οποία να αποδεικνύουν αυτή τη σχέση . Ερευνητικά βρέθηκες συσχέτιση και φαίνεται να υπάρχει ειδικά στους νεότερους μια τάση να απανθρωποιούν τους ηλικιωμένους και τους ΑΜΕΑ τους πρώτους γιατί θεωρούν υπαίτιους της δικής τους κατάστασης και τους δεύτερους γιατί δεν έχουν τη κατάλληλη παιδεία για να καταλάβουν τη διαφορετικότητά τους.

Ο δήμος Μενιδίου ο οποίος είναι αρκετά μεγάλος με πολλούς κεντρικούς δρόμους ταχείας κυκλοφορίας, δημόσιες υπηρεσίες, και κτίρια έχει προβλέψει σε κάποιο βαθμό την κάλυψη της μετακίνησης των πολιτών με προβλήματα μετακίνησης κυρίως σε δημόσια κτίρια και υπηρεσίες. Όχι όμως έξω από τα σχολεία και τους κεντρικούς δρόμους.

Κεφάλαιο 3. Πολεοδομία και τεχνικές προδιαγραφές για πεζοδρόμια, πεζόδρομους και πλατείες

3.1 Οι βασικές λειτουργίες του Μενιδίου

Στο ακόλουθο γράφημα παρουσιάζονται και στην συνέχεια αναλύονται οι πιο χαρακτηριστικές λειτουργίες μιας πόλης, που δεν είναι κατ' ανάγκη ισομοιρασμένες, αφού σε κάποιες περιπτώσεις μπορεί να εμφανίζονται σε στοιχειώδη μορφή ή να είναι ανύπαρκτες (Αραβαντινός, 2007).

Εικόνα 1: Χαρακτηριστικές λειτουργίες πόλης

Πηγή: Αραβαντινός Αθανάσιος, (2007), Πολεοδομικός Σχεδιασμός

1. Οικονομική λειτουργία: μια από τις βασικές λειτουργίες μιας πόλης είναι η οικονομική όπου κατά βάση στηρίζεται στο οικονομικό κύκλο, την κινητήρια δύναμη ανάπτυξης ενός οικισμού, δηλαδή στην εργασία,

παραγωγή, διάθεση, κατανάλωση, εργασία, κοκ). Αυτή η λειτουργία έχει έντονη εξάρση σε πόλεις χαρακτηριζόμενες ως βιομηχανικές, αλλά και σε πόλεις που είναι σημαντικά εμπορικά κέντρα.

2. Διοικητική λειτουργία: σημαντικός παράγοντας στην πολεοδομική ανάπτυξη ενός οικισμού είναι η πολιτική και διοικητική λειτουργία, όπου εξάρσή της υπάρχει στις πρωτεύουσες κρατών, νομών, επαρχιών, κλπ και είναι χαρακτηριστική όταν δεν υπάρχει παράλληλα και οικονομική εξάρση.
3. Πνευματική λειτουργία: η πόλη διαδραματίζει σπουδαίο ρόλο στην εξύψωση του μορφωτικού και εκπολιτιστικού επιπέδου του ανθρώπου και αποτελεί βασική προϋπόθεση για την σωστή ανάπτυξη της πόλης. Η λειτουργία αυτή είναι έντονη σε πόλεις με υψηλή παρουσία πανεπιστημίων, μουσείων, σε πόλεις- κέντρα καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων, κλπ.
4. Κοινωνική λειτουργία: η πόλη είναι ο τόπος παροχής, σε μεγάλη κλίμακα, οι λεγόμενες κοινωνικές υπηρεσίες (όπως πρόνοια, περίθαλψη, κλπ) και εξυπηρετούνται καλύτερα οι ανάγκες κοινωνικότητας του ανθρώπου.
5. Τουριστική λειτουργία: η τουριστική λειτουργία βασίζεται στη συστηματική αξιοποίηση και παρουσίαση φυσικών, ιστορικών, καλλιτεχνικών πόρων ή ψυχαγωγικών δυνατοτήτων, που διαθέτει ένας οικισμός ή η ευρύτερη περιοχή του.
6. Συγκοινωνιακή λειτουργία: η εξασφάλιση διασυνδέσεων ανάμεσα σε μια πόλη και άλλες (κοντινές ή μακρινότερες), εξυπηρετεί τόσο την ίδια την πόλη όσο και τις γύρω περιοχές, με την παρεμβολή της οργάνωσης και του εξοπλισμού της. Η λειτουργία αυτή είναι σε εξάρση ιδίως σε πόλεις που παρουσιάζουν ιδιαίτερα πλεονεκτική γεωγραφική θέση (πόλεις κόμβους χερσαίων, θαλάσσιων και εναέριων συγκοινωνιών) (Δούμας, 2009).

3.1.1 Αναπτυξιακός σχεδιασμός του Μενιδίου

Από την δημιουργία μιας πόλης υπάρχει σταδιακή ανάπτυξη η οποία σε κάποιες περιπτώσεις πραγματοποιείται αργά και σε κάποιες ραγδαία, με την αύξηση του πληθυσμού τους με την γέννηση νέων γενεών και την προσέκλυση νέων κατοίκων από άλλες περιοχές. Με την ανάπτυξη μιας πόλης μεγαλώνουν και τα προβλήματα οργάνωσης του χώρου της και καθώς οι λειτουργίες πολλαπλασιάζονται απαραίτητη είναι η συνειδητή πολεοδομική επέμβαση. Η οργάνωση του χώρου μιας πόλης ή ενός οικισμού γενικότερα καλείται να καλύψει τις ανάγκες των κατοίκων που πηγάζουν από τον τρόπο και τις απαιτήσεις της ζωής, της απασχόλησης και της επικοινωνίας και επηρεάζονται από το περιβάλλον, τη γνώση, τη διαθέσιμη τεχνολογία και γενικότερα από τις δυνατότητες που προσφέρει το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον. Η πολεοδομία λοιπόν είναι η συνειδητή προσπάθεια για την αντιμετώπιση των αναγκών και προβλημάτων του οικισμού, που υπάρχει από την αρχή της δημιουργίας των οικισμών, αλλά σήμερα αποτελεί επιστήμη (Αραβαντινός, 2007).

Η βιομηχανική επανάσταση που επέφερε το φαινόμενο της αστικοποίησης, οδήγησε σε άμεση και έντονη αστική συγκέντρωση και εγκατάλειψη των παραδοσιακών τρόπων παραγωγής, εισήγαγε αποτελεσματικότερες και καταμερίζοντας την εργασία, επήλθε εντατικοποίηση και γιγάντωση της παραγωγής. Η συσσώρευση των κεφαλαίων για επενδύσεις στα βιομηχανικά κέντρα οδήγησε άμεσα στη συγκέντρωση του εργατικού δυναμικού στις πόλεις, έχοντας ως συνέπεια την πληθυσμιακή έκρηξη, την βίαιη αστικοποίηση. Οι εξελίξεις αυτές σε πολλές περιπτώσεις δεν αντιμετωπίστηκαν έγκαιρα, αποτελεσματικά και βάσει σχεδιασμού, δημιουργώντας πολεοδομικά προβλήματα. Βέβαια αυτές οι αδυναμίες υπάρχουν και σε άλλους οικισμούς (κωμοπόλεις και χωριά), όπου η παλαίωση των δομών, ο κοινωνικός και δημογραφικός μαρασμός και η εγκατάλειψη οδήγησε σε ακόμα μεγαλύτερα προβλήματα.

Το αντικείμενο του πολεοδομικού σχεδιασμού είναι ευρύ και πολύπλοκο, δημιουργικό και ανθρωπιστικό και καλείται να εξασφαλίσει στον άνθρωπο και το κοινωνικό σύνολο τα απαραίτητα πολεοδομικά αγαθά, αντιμετωπίζοντας τα ακόλουθα:

- Τη καταστροφή του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος
- Την έλλειψη μιας στοιχειώδους σωστής οργάνωσης του χώρου που χαρακτηρίζεται από την ανάμιξη ασυμβίβαστων χρήσεων
- Την έλλειψη κοινωνικού εξοπλισμού
- Την υποτονικότητα της κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής
- Τους ακατάλληλους τρόπους στέγασης μεγάλου μέρους του πληθυσμού
- Την ανυπαρξία τεχνικής υποδομής
- Τις τεράστιες κυκλοφοριακές δυσχέρειες

3.1.5 Πολεοδομικές μελέτες στον αστικό σχεδιασμό

Στην ισχύουσα ελληνική νομοθεσία οι μελέτες πολεοδομικής διάταξης στην γενική τους μορφή δεν εμφανίζονται ως ξεχωριστή κατηγορία πολεοδομικών μελετών και δεν προδιαγράφονται ικανοποιητικά. Παρόλα αυτά είναι απαραίτητο να προδιαγραφεί το ελάχιστο ανεκτό περιεχόμενο που θα πρέπει να περιλαμβάνει μια μελέτη. Οι μελέτες αποτελούν αντικείμενα συλλογικής εργασίας επιστημονικών ομάδων και εκτός από τους κύριους μελετητές μπορεί να συμμετέχουν ειδικοί συνεργάτες, ανάλογα την το είδος και το μέγεθος της μελέτης, όπως οικονομολόγοι, κοινωνιολόγοι, νομικοί, κλπ. Για την έγκριση μιας μελέτης θα πρέπει να εξασφαλίζεται η ενεργή συμμετοχή πολεοδόμου ή εξειδικευμένου αρχιτέκτονα, πολιτικού μηχανικού, μηχανολόγου-

ηλεκτρολόγου και τοπογράφου-μηχανικού για έργα υποδομής. Σε περιπτώσεις ανάπλασης ή διατήρησης μπορεί να χρειάζεται η ενεργή συμμετοχή και ειδικών επιστημόνων ή καλλιτεχνών που θα καλύψουν ειδικότερους τομείς.

Μια μελέτη μπορεί να διαρθρωθεί με διάφορους τρόπους, ανάλογα την κατηγορία, τους στόχους που θέτονται και το μέγεθος της περιοχής. Όμως ανεξάρτητα από την ειδική μορφή και τις συσχετίσεις κάθε μελέτης πολεοδομικής διάταξης θα πρέπει κατ' ελάχιστο να καλύπτονται τα ακόλουθα (Αραβαντινός, 2007):

1. Η ανάλυση και αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης που περιλαμβάνει την γενική διερεύνηση του περιβάλλοντος χώρου
2. Ο προγραμματισμός ανάπτυξης που σε αυτό το επίπεδο θα πρέπει να περιλαμβάνει συγκεκριμένα προγράμματα για όλες τις λειτουργίες που θα χωροθετηθούν στην περιοχή.
3. Η πολεοδομική σύνθεση που αποτελεί το κυρίως σχέδιο και περιλαμβάνει εκτός από την πολεοδομική σύνθεση και αρχιτεκτονικές συνθέσεις επιμέρους τομέων. Τα βασικά στοιχεία του κυρίως σχεδίου περιλαμβάνουν:
 - Τη διάταξη των κτιρίων (χωρητικότητα σε άτομα, κατοικίες, κλπ)
 - Τη διάταξη και την διαμόρφωση των ελεύθερων χώρων (πράσινο, παιδικές χαρές, υδάτινες επιφάνειες, κλπ)
 - Τη διάταξη και διαμόρφωση των επιφανειών κυκλοφορίας (δρόμοι, χώροι στάθμευσης, πεζόδρομοι, πλατείες, κλπ)
 - Τη διάταξη των κύριων αγωγών και εγκαταστάσεων δικτύων υποδομής (ύδρευση, αποχέτευση, κλπ)
4. Ο σχεδιασμός και η οργάνωση της εφαρμογής που στηρίζεται στην μεθοδολογία της οργάνωσης της εφαρμογής και περιλαμβάνει εκτός από τα βασικά χαρακτηριστικά κάθε έργου, την εκτίμηση της δαπάνης, τους φορείς

υλοποίησης των επιμέρους έργων, στοιχεία για την χρηματοδότηση, καθώς και το θεσμικό πλαίσιο.

3.2 Τεχνικές προδιαγραφές

Όλα τα δημόσια πεζοδρόμια/πεζόδρομοι/πλατείες κ.α. πρέπει να κατασκευάζονται, ανακατασκευάζονται, επισκευάζονται και συντηρούνται με σκοπό να διασφαλίζεται:

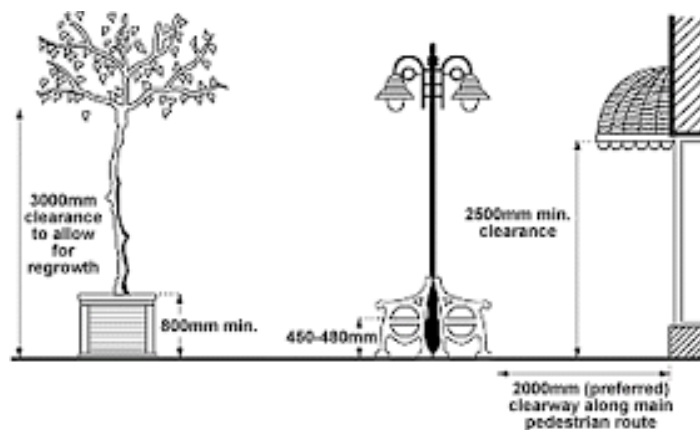
- η συνεχής και ανεμπόδιστη κυκλοφορία των πεζών, ιδιαίτερα των ατόμων μειωμένης κινητικότητας, σε όλη την επιφάνειά τους,
- η λήψη όλων των απαραίτητων μέτρων προς αποφυγή κινδύνου πτώσης από ολίσθημα, παραπάτημα ή σκόνταμμα.

Απαιτείται σωστός σχεδιασμός των δαπέδων για αποφυγή κινδύνων πτώσης εξαιτίας ολισθήματος λόγω μη ικανοποιητικού βαθμού αντιολισθηρότητας του δαπέδου ή από σκόνταμμα εξαιτίας κακής αρμολόγησης του δαπέδου (Πετρίδου ,2012).

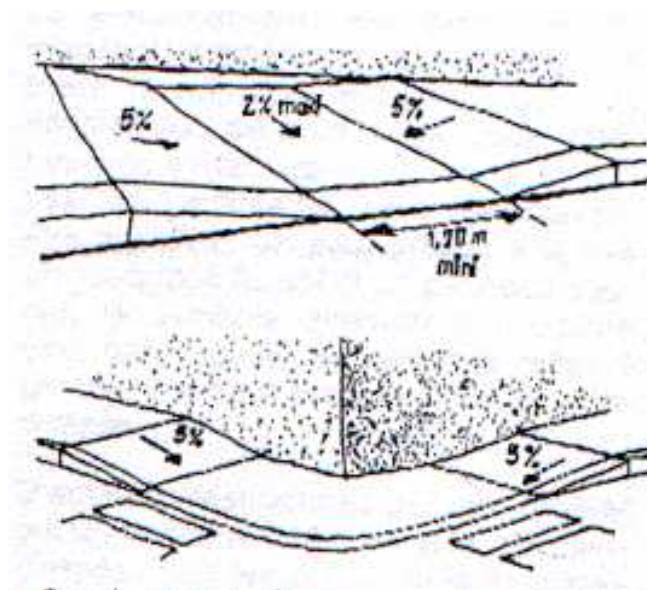
Πηγή: Πετρίδου, (2012) «Τεχνικές προδιαγραφές για πεζοδρόμια, πεζόδρομους και πλατείες» Ανάκτηση από: <http://neaprosvasipezo.blogspot.gr/>, 20.3.2017

Ελεύθερη ζώνη όδευσης πεζών

Πηγή: Πετρίδου, (2012) «Τεχνικές προδιαγραφές για πεζοδρόμια, πεζόδρομους και πλατείες» Ανάκτηση από: <http://neaprosvasipezo.blogspot.gr/>, 20.3.2017

Αν το υφιστάμενο πεζοδρόμιο με πλάτος μικρότερο του 1,50m, η ελεύθερη ζώνη όδευσης πεζών πρέπει να καταλαμβάνει όλο το πεζοδρόμιο.

Πηγή: Πετρίδου, (2012) «Τεχνικές προδιαγραφές για πεζοδρόμια, πεζόδρομους και πλατείες» Ανάκτηση από: <http://neaprosvasipezo.blogspot.gr/>, 20.3.2017

Υφιστάμενα πεζοδρόμια σε αστικές περιοχές με πλάτος μικρότερο του 1,00m δεν είναι επαρκή για τη διακίνηση αμαξιδίων και πρέπει να γίνεται υποβιβασμός του πεζοδρομίου στο επίπεδο του δρόμου.

3.3 Τεχνικές προδιαγραφές

Οι επιφάνειες κάθε χώρου που αφορούν στη διακίνηση πεζών πρέπει να έχουν ομαλή, αντιολισθητική διαμόρφωση.

Τα πεζοδρόμια να διαμορφώνονται και να συνδέονται κατάλληλα με τη στάθμη της εισόδου παρακείμενου κτιρίου ή/και καταστήματος, ισόπεδα ή με ράμπες κλίσης 6% καθώς και με το οδόστρωμα, με ράμπες κλίσης 6% που θα διαμορφώνονται σύμφωνα με τα πρότυπα σχέδια της αρμόδιας αρχής (Πετρίδου ,2012).

Σε πεζοδρόμια δρόμων με μαγαζιά όπου το ιδιωτικό πεζοδρόμιο έχει δημόσιο χαρακτήρα, δεν πρέπει να υπάρχει υψομετρική διαφορά ανάμεσα στα δύο πεζοδρόμια.

Πηγή: Πετρίδου, (2012) «Τεχνικές προδιαγραφές για πεζοδρόμια, πεζόδρομους και πλατείες» Ανάκτηση από: <http://neaprosvasipezo.blogspot.gr/>, 20.3.2017

Όπου χρησιμοποιούνται σχάρες, θα πρέπει οι ράβδοι τους να τοποθετούνται κάθετα προς την πορεία όδευσης ή να δημιουργούν πυκνό πλέγμα με κενά 1cm.

Οδηγός όδευσης τυφλών

Οδηγός όδευσης τυφλών είναι ειδική λωρίδα του δαπέδου από πλάκες διαφορετικής υφής και χρώματος από το υπόλοιπο δάπεδο, που αποσκοπεί στην καθοδήγηση και ασφαλή διακίνηση των ατόμων με προβλήματα όρασης(Πετρίδου ,2012).

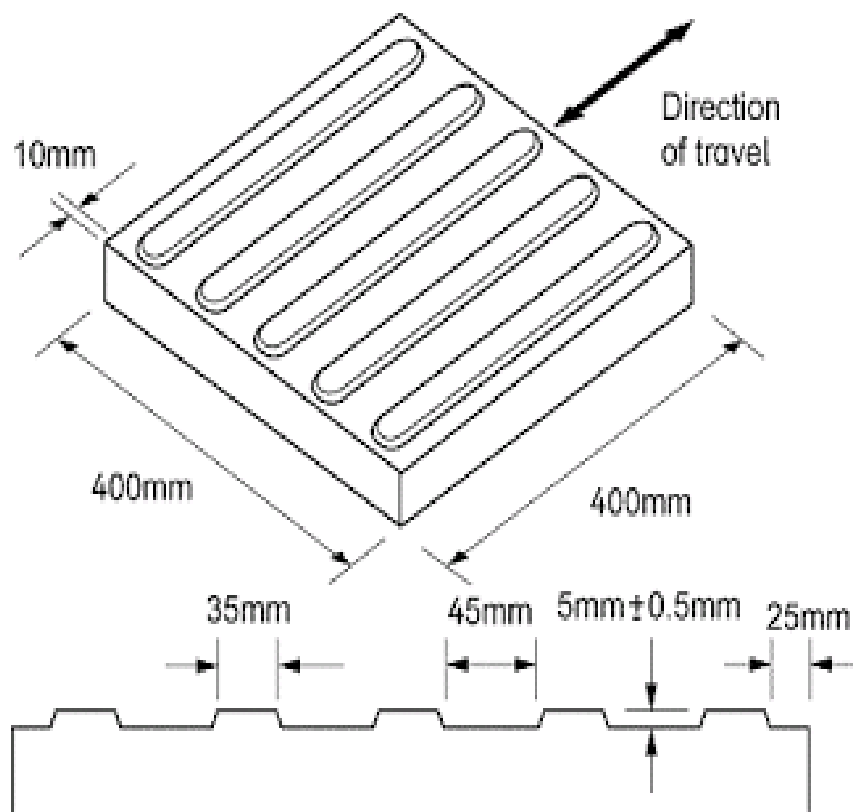
Πηγή: Πετρίδου, (2012) «Τεχνικές προδιαγραφές για πεζοδρόμια, πεζοδρόμους και πλατείες» Ανάκτηση από: <http://neaprosvasipezo.blogspot.gr/>, 20.3.2017

Ο οδηγός τυφλών μπαίνει σε πεζοδρόμια με πλάτος ίσο ή μεγαλύτερο των 2,80m και σε όλα τα πεζοδρόμια των εμπορικών δρόμων (αξόνων δραστηριοτήτων), ασχέτως του πλάτους των.

Το ελάχιστο πλάτος του οδηγού όδευσης τυφλών είναι 40cm και βρίσκεται πάντα εντός της ελεύθερης ζώνης όδευσης πεζών, από την πλευρά του δρόμου.

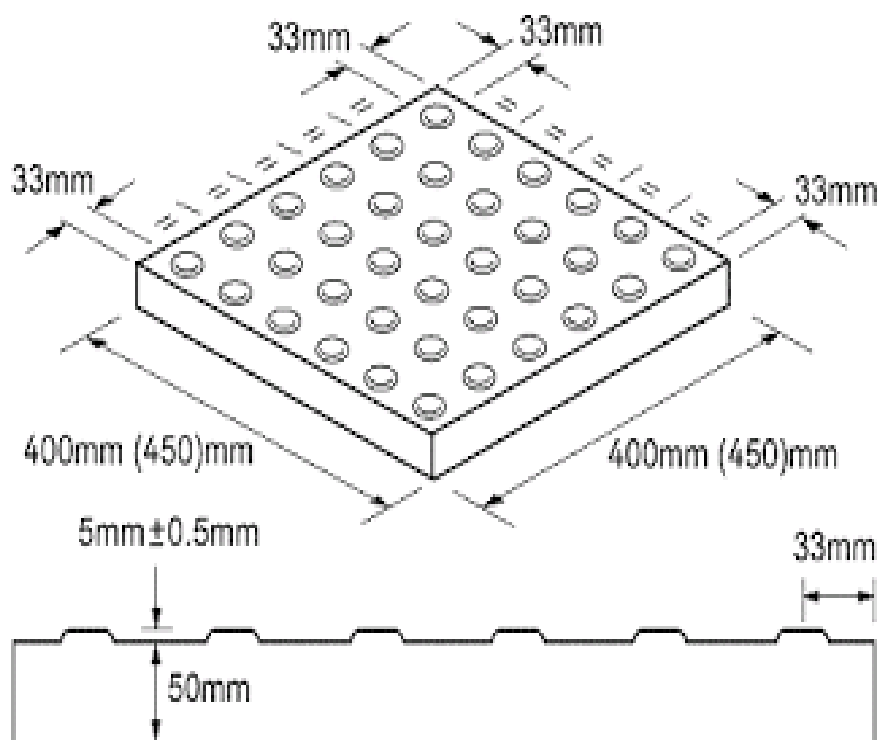
Για την δημιουργία του οδηγού όδευσης τυφλών χρησιμοποιούνται έγχρωμες ανάγλυφες πλάκες πεζοδρομίου με βάση τσιμέντο υψηλής αντοχής, πλευράς 30 έως 40cm και πάχους 3,5 έως 5cm όπως παρακάτω (Πετρίδου ,2012):

Τύπου Α – ΟΛΗΓΟΣ: Ριγέ, με πλατιές και αραιές ρίγες, που τοποθετούνται παράλληλα με τον άξονα κίνησης για να κατευθύνουν τα άτομα με προβλήματα όρασης στην πορεία τους.

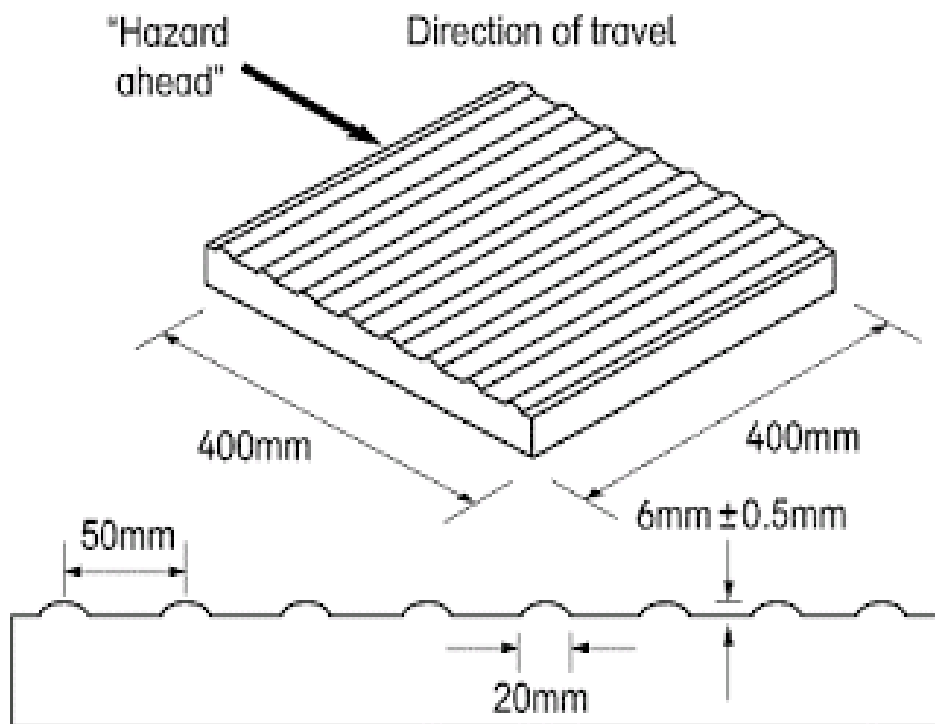
Πηγή: Πετρίδου, (2012) «Τεχνικές προδιαγραφές για πεζοδρόμια, πεζόδρομους και πλατείες» Ανάκτηση από: <http://neaprosvasipezo.blogspot.gr/>, 20.3.2017

Τύπου Β – ΚΙΝΔΥΝΟΣ: Φολιδωτές, με έντονες φολίδες, χρώματος πάντοτε κίτρινου, που τοποθετούνται σε πλάτος 80cm στα σημεία εξόδου της ράμπας ως προειδοποίηση για την είσοδο στο δρόμο.

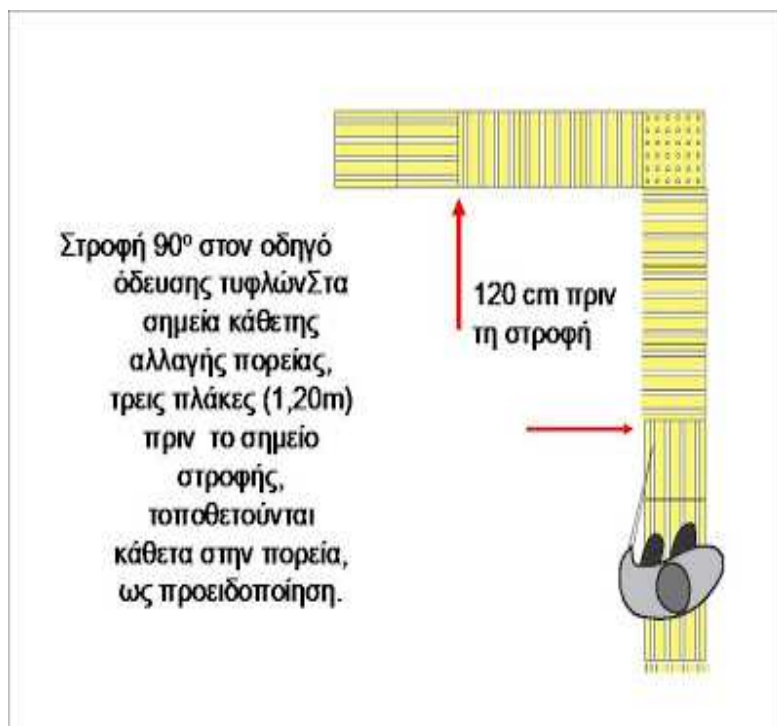
Πηγή: Πετρίδου, (2012) «Τεχνικές προδιαγραφές για πεζοδρόμια, πεζόδρομους και πλατείες» Ανάκτηση από: <http://neaprosvasipezo.blogspot.gr/>, 20.3.2017

Τύπου Γ - ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ριγέ, με πυκνές και στενές ρίγες, κάθετα στην πορεία όδευσης ή στην αρχή και το τέλος κεκλιμένων επιπέδων (ραμπών).

Πηγή: Πετρίδου, (2012) «Τεχνικές προδιαγραφές για πεζοδρόμια, πεζόδρομους και πλατείες» Ανάκτηση από: <http://neaprosvasipezo.blogspot.gr/>, 20.3.2017

Στα σημεία που είναι κάθετη η αλλαγής πορείας, τρεις πλάκες (1,20m) πριν το σημείο στροφής, τοποθετούνται κάθετα στην πορεία, ως προειδοποίηση.

Πηγή: Πετρίδου, (2012) «Τεχνικές προδιαγραφές για πεζοδρόμια, πεζόδρομους και πλατείες» Ανάκτηση από: <http://neaprosvasipezo.blogspot.gr/>, 20.3.2017

Οι πλάκες σήμανσης όλων των τύπων τοποθετούνται χωρίς αρμό μεταξύ τους, για να σχηματίζουν ενιαία επιφάνεια.

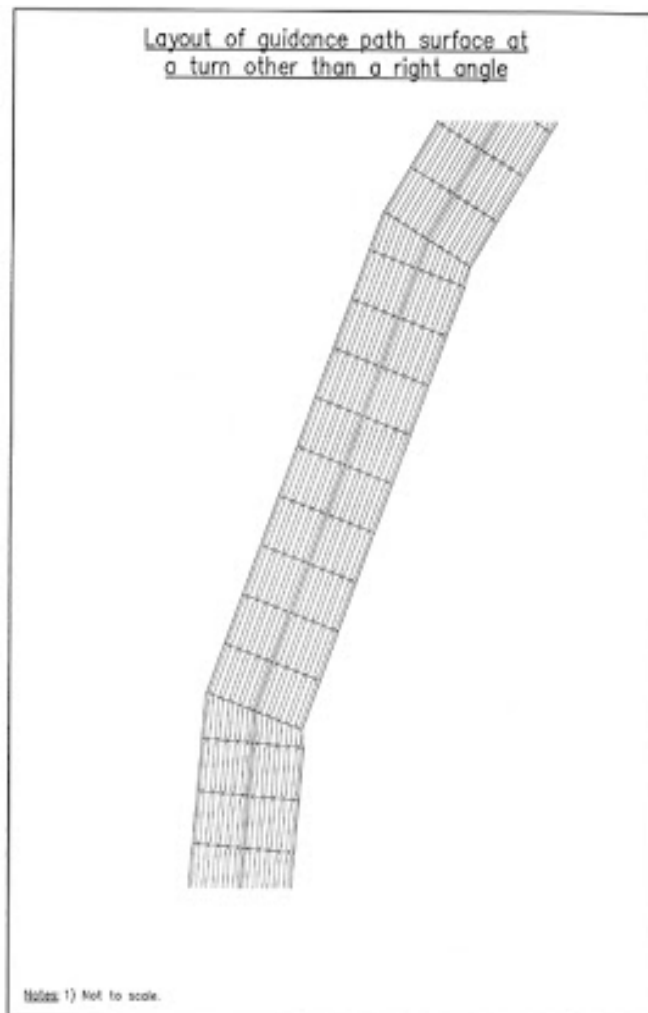
Πηγή: Πετρίδου, (2012) «Τεχνικές προδιαγραφές για πεζοδρόμια, πεζόδρομους και πλατείες» Ανάκτηση από: <http://neaprosvasipezo.blogspot.gr/>, 20.3.2017

Επιβάλλεται η επιλογή πλακών σε χρώματα σε έντονη αντίθεση με τις παρακείμενες επιφάνειες δαπέδου.

Θα πρέπει να αποφεύγεται η τοποθέτηση εσχάρων κατά μήκος του οδηγού όδευσης τυφλών.

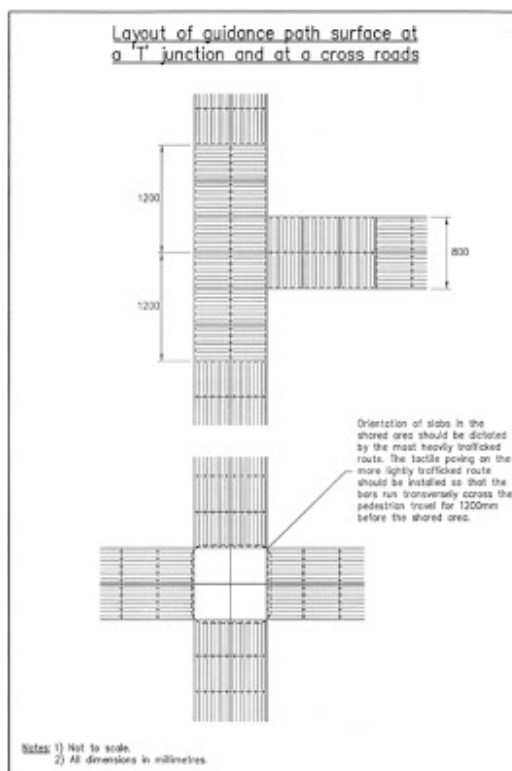
Όπου ο οδηγός όδευσης τυφλών συναντά υπηρεσίες (ΑΗΚ, ΑΤΗΚ κ.λπ.) η πλάκα να ενσωματώνεται σε ειδικό καπάκι για να μη διακόπτεται η συνοχή του.

Στο πιο κάτω σχήμα, βλέπουμε το Αγγλικό σύστημα με διάδρομο πλάτους 80 εκ.

Πηγή: Πετρίδου, (2012) «Τεχνικές προδιαγραφές για πεζοδρόμια, πεζοδρόμους και πλατείες» Ανάκτηση από: <http://neaprosvasipezo.blogspot.gr/>, 20.3.2017

Η κάθετη στροφή σε οδηγό πλάτους 80 εκ.

Πηγή: Πετρίδου, (2012) «Τεχνικές προδιαγραφές για πεζοδρόμια, πεζόδρομους και πλατείες» Ανάκτηση από: <http://neaprosvasipezo.blogspot.gr/>, 20.3.2017

Διάβαση πεζών

Η διάβαση πεζών πρέπει απαραίτητα να συνδέεται με τα πεζοδρόμια με ράμπα κλίσης 5-6% η οποία διαμορφώνεται σύμφωνα με τις υποδείξεις της αρμόδιας αρχής.

Στα σημεία καθόδου της ράμπας προς τη διάβαση πεζών:

- υπάρχει επιδαπέδια σήμανση με πλάκες Τύπου Γ- ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΣΗ για την καθοδική πορεία.

Στο χαμηλό, οριζόντιο τμήμα της διάβασης τοποθετούνται δύο σειρές (80cm) πλάκες Τύπου Α-ΟΔΗΓΟΣ, οι οποίες είναι πάντα παράλληλες προς τη διάβαση πεζών για να καθοδηγούν τα άτομα προς την κατεύθυνση της διάβασης.

Στα σημεία εξόδου προς τη διάβαση τοποθετείται σήμανση με φολιδωτές πλάκες Τύπου Β-ΚΙΝΔΥΝΟΣ, που προειδοποιεί για την έξοδο στη διάβαση.

Κατά μήκος της συνοριακής γραμμής με το ιδιωτικό πεζοδρόμιο, τόσο κατά τη βύθιση της ράμπας όσο και καθ' όλη την οριζόντια επιφάνειά της στο επίπεδο του δρόμου, η υψομετρική διαφορά επισημαίνεται με λίνια χρώματος κίτρινου και πάσσαλους ανά 1,20m εφόσον το πλάτος του πεζοδρομίου το επιτρέπει, τοποθετείται προστατευτικό κιγκλίδωμα.

Η υψομετρική διαφορά της ράμπας στο σημείο εξόδου/εισόδου από και προς τη διάβαση, να είναι μηδενική και να προβλέπονται εκατέρωθεν, εφόσον κρίνεται απαραίτητο για την απορροή των ομβρίων, χυτοσιδηρές εσχάρες καταστρώματος, με ράβδους εγκάρσιες (κάθετες ή λοξές) προς την κατεύθυνση της κυκλοφορίας ώστε να αποφεύγονται δυστυχήματα από τη διέλευση αμαξιδίων ή ποδηλάτων.

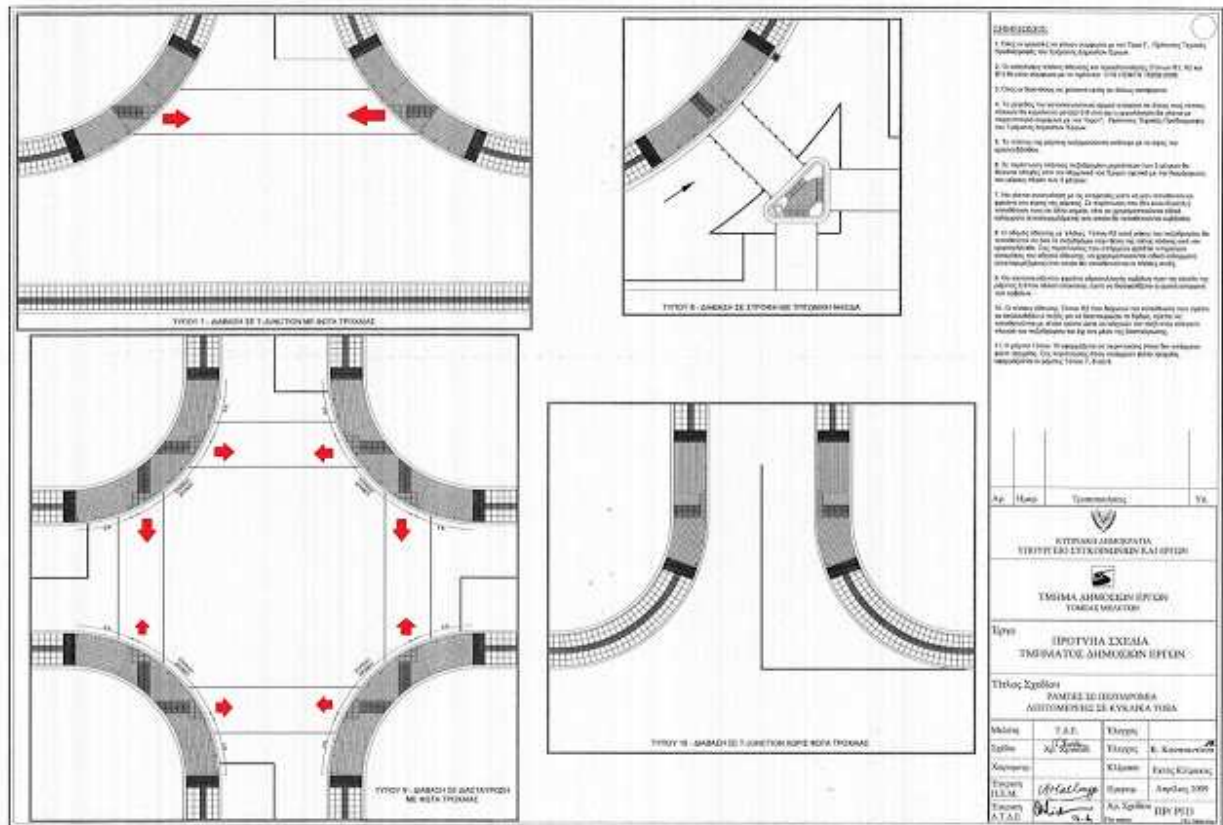
Απαιτείται η εγκατάσταση ειδικών μέσων σήμανσης και σηματοδότησης για τη διευκόλυνση της κυκλοφορίας ατόμων μειωμένης κινητικότητας,

συμπεριλαμβανομένης της ηχητικής προειδοποίησης των ατόμων με οπτική αναπηρία, λαμβάνοντας υπόψη τα πιο κάτω:

- Ο πίνακας ελέγχου ρύθμισης των φωτεινών μέσων σήμανσης θα τοποθετείται πάντα στη δεξιά πλευρά (κοιτάζοντας προς το δρόμο) με το πάνω μέρος σε ύψος 1,40m από το επίπεδο του πεζοδρομίου.
- Ο χρόνος αναμονής της φωτεινής σήμανσης πρέπει να είναι ικανοποιητικός για τα άτομα μειωμένης κινητικότητας.

Σε περιοχές με συχνή διακίνηση παιδιών, όπως σχολεία, ο πίνακας ελέγχου δεν πρέπει να βρίσκεται σε ύψος πέραν του 1,20m.

Σημαντικό επίσης, ο πίνακας ελέγχου ρύθμισης φωτεινών μέσων σήμανσης να έχει μεγάλο κουμπί που να μπορεί να χρησιμοποιηθεί από άτομα με μειωμένη κίνηση στα χέρια.

Πηγή: Πετρίδου, (2012) «Τεχνικές προδιαγραφές για πεζοδρόμια, πεζόδρομους και πλατείες» Ανάκτηση από: <http://neaprosvasipezo.blogspot.gr/>, 20.3.2017

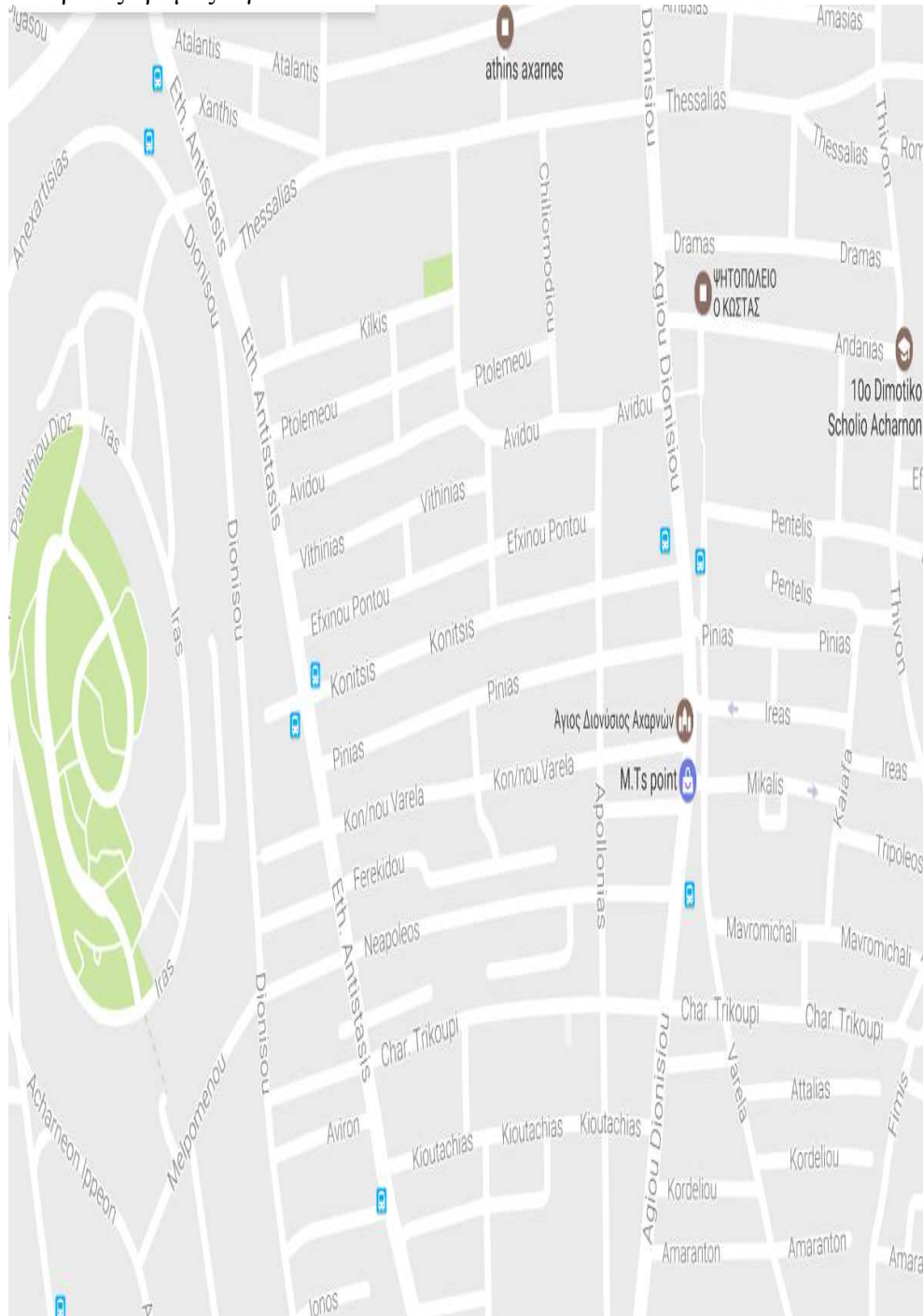
Διάβαση πεζών σε στροφή δρόμου, όπου διακρίνεται η κατεύθυνση του οδηγού τυφλών να καθοδηγεί προς τη διάβαση πεζών (Σχήματα πάνω και κάτω αριστερά) (Πετρίδου, 2012).

Εμπόδια στο σχεδιασμό αποτελούν οι ενδεχομένως ελλιπείς κινήσεις από πλευράς του δήμου και κυβέρνησης και εξαιτίας έλλειψης οικονομικών

πόρων και έλλειψης κονδυλίων για δημιουργία έργων που θα εξυπηρετήσουν τα άτομα που έχουν ανάγκη λόγω αναπηριών.

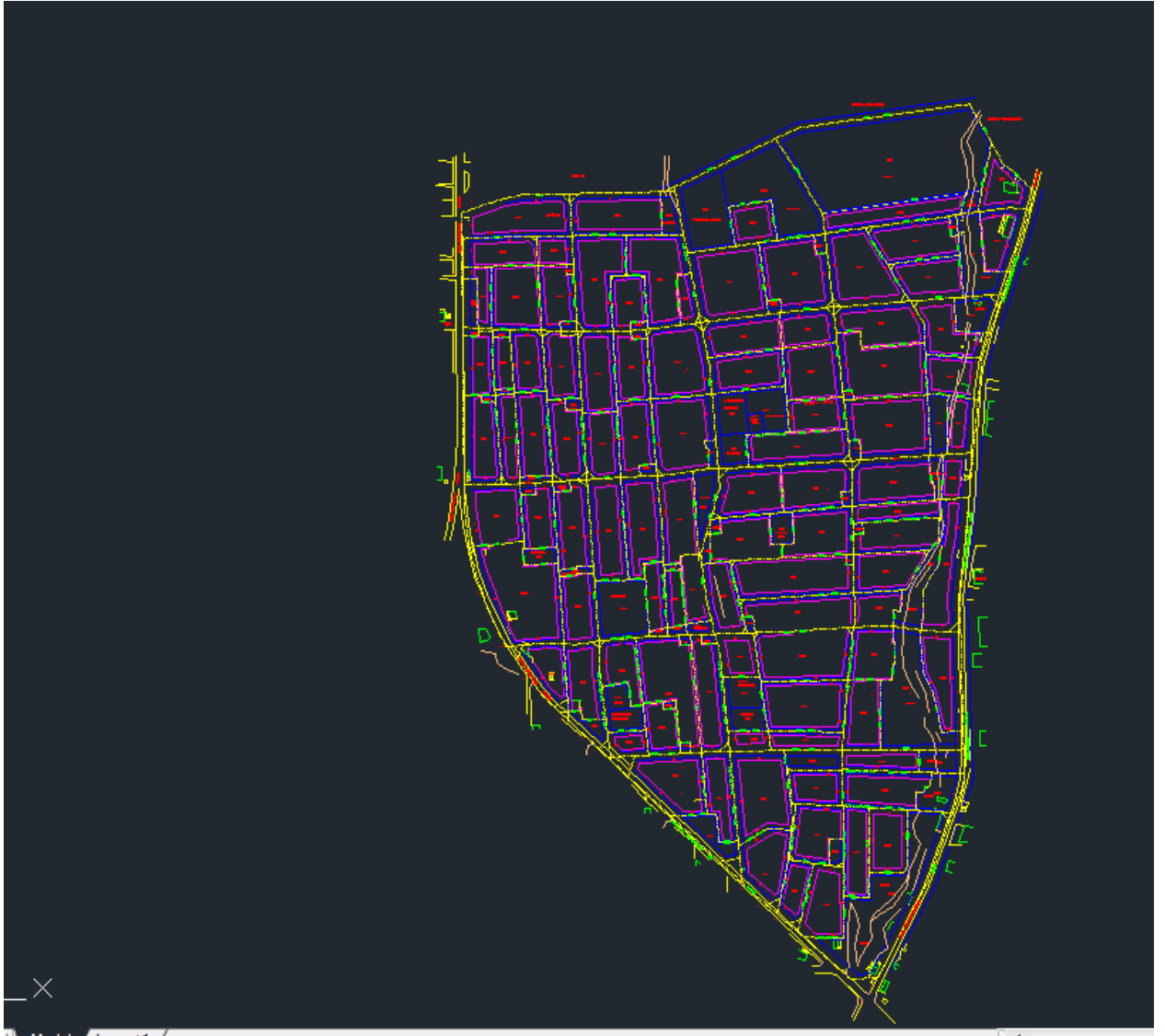
Κεφάλαιο 4. Μελέτη δρόμων Μενιδίου

Ακολουθεί χάρτης του Δήμου Μενιδίου και συγκεκριμένα απεικονίζεται και ο κεντρικός δρόμος Αγίου Διονυσίου

ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ ΣΤΟΝ ΔΗΜΟ ΜΕΝΙΔΙΟΥ

Απεικόνιση του δήμου Μενιδίου από πρόγραμμα autocad

Στη συνέχεια απεικονίζονται εικόνες οι οποίες έχουν ληφθεί από δρόμους, υπηρεσίες του δήμου Αχαρνών που δίνουν σαφή εικόνα για τα μέτρα που έχουν ληφθεί και τα μέτρα που εφαρμόζονται ώστε να μπορούν να κινούνται με ευκολία τα άτομα του δήμου αλλά και τα προβλήματα που υπάρχουν. Πιο συγκεκριμένα θα αποδειχθεί μέσα από τις φωτογραφίες η πρόσβαση ατόμων με ειδικές ανάγκες σε κτίρια κατοικίες δημόσια κτίρια, σε χώρους διασκέδασης, πλατείες, πεζόδρομους, νοσοκομεία κτλ.

Οι παραπάνω είναι φωτογραφίες από την πολυκλινική του Ολυμπιακού χωριού.

Όπως βλέπουμε στις παραπάνω φωτογραφίες στο σημείο που υπάρχει ράμπα για αναπηρικά αμαξίδια, ο οδηγός του οχήματος έχει κάνει παράνομη στάθμευση με αποτέλεσμα να δημιουργεί μεγάλο πρόβλημα στην ανάβαση και κατάβαση των ΑΜΕΑ κάτι που απαγορεύεται από τον νόμο.

Εικόνα 1

Εικόνα 2

Οι δύο φωτογραφίες που βλέπουμε απεικονίζουν το Δημαρχείο Αχαρνών. Στην εικόνα 1, στο πρώτο κτίριο, υπάρχει ράμπα για ΑΜΕΑ που βοηθάει στην ανάβαση-κατάβαση των αναπηρικών αμαξιδίων. Στην εικόνα 2 βλέπουμε την είσοδο του κτιρίου όπου βρίσκεται και η ράμπα για την διευκόλυνση ΑΜΕΑ υπάρχει σταθμευμένο οχήμα του δήμου και εμποδίζει την είσοδο σε αναπηρικά αμαξίδια.

Υπαίθριο θέατρο στο Δημαρχείο Αχαρνών, χώρος αναψυχής που επίσης υπάρχει
ράμπα για ΑΜΕΑ

Στην παραπάνω εικόνα βλέπουμε την εφορία Αχαρνών, όπου είναι και πάλι σαφές πως το κτίριο δεν πληροί καμία προδιαγραφή για την ασφαλή αλλά και άμεση πρόσβαση ΑΜΕΑ.

Σε αυτή τη φωτογραφία βλέπουμε το κτίριο που στεγάζει τον ΟΑΕΔ στο δήμο Αχαρνών που πληροί τις προδιαγραφές για την διευκόλυνση εισόδου για ΑΜΕΑ.

Άλλη μια περίπτωση που βλέπουμε στο ΚΕΠ του Μενιδίου είναι, οχήματα να είναι παρκάρισμένα σε λάθος θέσεις, χωρίς να υπάρχει καμία ευαισθησία για άτομα με ειδικές ανάγκες. Ένα τέτοιο περιστατικό δεν βοηθάει την ανάβαση στη ράμπα. Ένα μεγάλο μέρος των πολιτών δεν σέβεται τα ΑΜΕΑ.

ΚΑΤΑΒΑΣΗ ΡΑΜΠΑΣ ΣΤΟ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΑΧΑΡΝΩΝ

ΑΝΑΒΑΣΗ ΡΑΜΠΑΣ ΣΤΟ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΑΧΑΡΝΩΝ

Η ράμπα που βλέπουμε σύμφωνα με τις οδηγίες σχεδιασμού, δεν πληροί τις προδιαγραφές καθώς το τελείωμα της ράμπας είναι κάθετο ενώ θα έπρεπε να έχει κλίση για την πρόσβαση των ΑΜΕΑ.

Σε αυτή τη φωτογραφία βλέπουμε το ταχυδρομείο Αχαρνών. Εδώ παρατηρούμε ότι υπάρχει κλίση στο πεζοδρόμιο για την διευκόλυνση εισόδου, και στην δεξιά μεριά στην είσοδο είναι η ράμπα για ΑΜΕΑ.

Στην ακριβώς απέναντι πλευρά του πεζοδρομίου του σχολείου στη διάβαση δεν απεικονίζεται αντίστοιχη ράμπα όπως από την πλευρά που είναι το σήμα.

Εδώ φαίνεται ότι υπάρχει πρόσβαση στο σχολείο με τη βοήθεια αναπηρικής ράμπας έξω από τον σχολικό χώρο.

Ακολουθούν εικόνες από τη Λεωφόρο Φιλαδέλφειας, Λεωφόρο Πάρνηθος, Λεωφόρο Θρασκομακεδόνων, Αγίου Διονυσίου, Πλήθωνος και Γεμιστού από διαβάσεις πεζών ράμπες για ΑΜΕΑ σε πεζοδρόμια, πεζόδρομους και πρόσβαση σε δημόσιες πλατείες του δήμου Μενιδίου.

Η ανωτέρω εικόνα δείχνει ράμπα στη δεξιά πλευρά του πεζοδρομίου αλλά απέναντι δεν υπάρχει πεζοδρόμιο. Ο δρόμος είναι κλεισμένος με κάδους απορριμμάτων, επίσης δεν υπάρχει διάβαση πεζών ούτε φωτεινός σηματοδότης και είναι ένας πολυσύχναστος κεντρικός δρόμος του Μενιδίου.

Ομοίως και εδώ οι δύο παραπάνω εικόνες δείχνουν τις ράμπες στις άκρες πεζοδρομίων που διευκολύνουν την πρόσβαση αναπηρικών αμαξιδίων σε κεντρικούς δρόμους του Μενιδίου.

Στην παραπάνω εικόνα βλέπουμε τις ράμπες στις άκρες πεζοδρομίων που διευκολύνουν την πρόσβαση αναπηρικών αμαξιδίων σε κεντρικούς δρόμους του Μενιδίου, αλλά δε βλέπουμε σήμανση που πρέπει να είναι αντιληπτή από το σύνολο των ατόμων συμπεριλαμβανομένων και των ΑΜΕΑ.

Παραπάνω φαίνεται ότι ο δρόμος στη διάβαση πεζών δεν είναι προσβάσιμος από άτομα με προβλήματα μετακίνησης γιατί από τη μια πλευρά ο δρόμος είναι χαλασμένος στο οδόστρωμα και απέναντι δεν διακρίνεται ράμπα.

Στην εικόνα δείχνει ότι στην εικονιζόμενη καφετέρια δεν μπορεί να υπάρχει πρόσβαση από άτομα με προβλήματα μετακίνησης, και έχει κλείσει το πεζοδρόμιο με αποτέλεσμα να μην εξυπηρετεί ΑΜΕΑ.

Σε αυτή την φωτογραφία βλέπουμε ότι δεν υπάρχει πρόσβαση των ΑΜΕΑ στο πεζοδρόμιο διότι οι ιδιοκτήτες των καταστημάτων έχουν κάνει φύτευση καλλωπιστικών θάμνων και αυτό συμβαίνει σε όλο το μήκος της οδού του *δήμου Μενιδίου*.

Σε αυτή την περίπτωση πληροί τις προδιαγραφές στην πρόσβαση αναπηρικών αμαξιδίων σε όλο το μήκος της οδού του δήμου Μενιδίου.

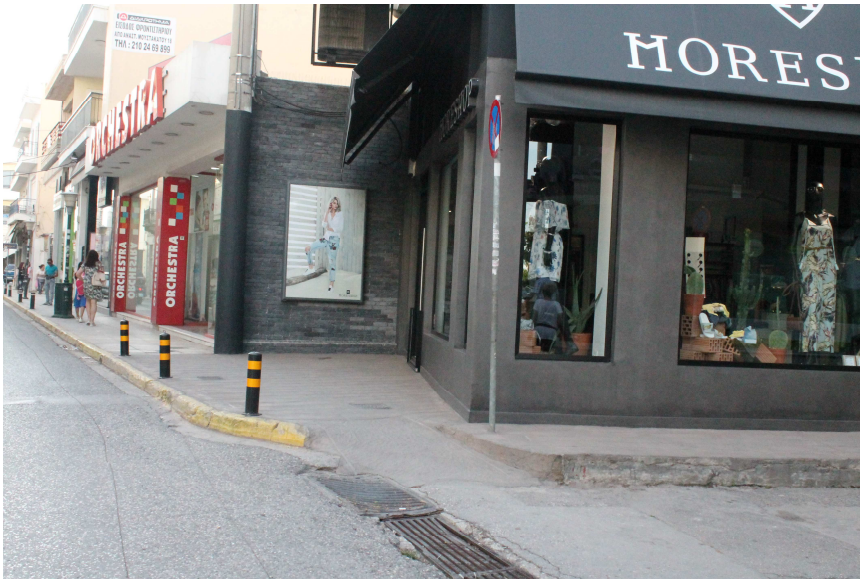
Οι δύο παραπάνω εικόνες δείχνουν ότι υπάρχει εύκολη μετακίνηση ατόμων με αναπηρικό αμαξίδιο σε όλο το μήκος του πεζοδρομίου.

Ομοίως και εδώ οι δύο παραπάνω εικόνες δείχνουν ότι υπάρχει εύκολη μετακίνηση, και διάβαση πεζών και κλίση στο πεζοδρόμιο.

Στην εικόνα αυτή φαίνεται ότι υπάρχει εύκολη πρόσβαση στα δημόσια πάρκο του δήμου από άτομα με δυσκολία κίνησης που χρειάζεται να χρησιμοποιήσουν αναπηρικό αμαξίδιο.

Παρατηρείται ράμπα ανάβασης και κατάβασης για ΑΜΕΑ σε κεντρικό δρόμο με καταστήματα, άλλα το πλάτος του πεζοδρομίου είναι μικρό.

Στην πάνω εικόνα διακρίνεται ράμπα στην ενδιάμεση νησίδα και μεγάλο πεζοδρόμιο , επίσης βλέπουμε την κατασκευή του οδηγού όδευσης σε όλο το μήκος της οδού, είναι ένα από τα παραδείγματα που θα έπρεπε να υπάρχουν σε όλους τους δρόμους του Μενιδίου.

Συμπεράσματα

Ολοκληρώνοντας τη παρούσα μελέτη και μέσα από τη μελέτη των υπό εξέταση δρόμων του Μενιδίου επισημάνθηκαν ορισμένες ελλείψεις οι οποίες ενδεχομένως να θέτουν σε κίνδυνο τους πεζούς και πιθανών και τα οχήματα. Βέβαια σε κάποιο βαθμό έχουν προσεχθεί τα δημόσια κτίρια και δημόσιες υπηρεσίες ώστε η πρόσβαση αν είναι δυνατή στη μετακίνηση από τα ΑΜΕΑ. Περισσότερη βαρύτητα πρέπει να δοθεί σε κεντρικούς δρόμους ταχείας κυκλοφορίας.

Επιτακτική ανάγκη κρίνεται η δημιουργία συχνότερων φωτεινών σηματοδοτών όπως επίσης και να γίνει διαπλάτυνση των πεζοδρομίων όπου είναι στενά και δημιουργία νέων όπου δεν υπάρχουν. Επίσης να δημιουργηθούν οι κατάλληλες ράμπες αναπήρων προκειμένου να μπορούν τα ΑΜΕΑ να κινούνται άνετα στους δρόμους και να μπορούν να περνούν στην απέναντι πλευρά με ασφάλεια.

Προσοχή πρέπει να δοθεί από το δήμο και στη δημιουργία ασφαλών υποδομών έξω από τα σχολεία δημιουργώντας ράμπες για μαθητές που μπορεί να τις χρειάζονται, σηματοδότηση έξω από τα σχολεία. Μόνο σε ένα σχολείο παρατηρήθηκε σηματοδότηση χωρίς όμως τις κατάλληλες διαβάσεις που να διευκολύνουν τους μαθητές να περνούν απέναντι με ασφάλεια.

Ο δήμος πρέπει μέσα από την υποστήριξη του κράτους και τις κατάλληλες επιχορηγήσεις και κρατικά κονδύλια να κάνει το συγκεκριμένο δρόμο ασφαλή για οχήματα και πεζούς και κυριότερα ασφαλή για άτομα τα οποία αντιμετωπίζουν προβλήματα όρασης, ακοής, μετακίνησης προκειμένου να μην αισθάνονται ότι ζουν σε ένα κατώτερο τόπο αλλά ένα τόπο που τους σέβεται και τους υπολογίζει, που τους θέτει σαν προτεραιότητα στη καθημερινή τους εξυπηρέτηση και διαβίωση μέσα σε συνθήκες πολιτισμού και αγάπης προς τον συνάνθρωπο που έχει ανάγκη.

Βιβλιογραφία

- Alshbatat, A. (2013). Automated Mobility and Orientation System for Blind or Partially Sighted People. *International Journal on smart sensing and intelligent systems*, 6(2). Available at: <http://www.s2is.org/issues/v6/n2/papers/paper7.pdf> [18-07-2016].
- Chan F, Reid C, Kaskel LM, Roldan G, Rahimi M, Mpofu E. 1997. Vocational assessment and evaluation of people with disabilities. *Physical Medicine and Rehabilitation Clinics of North America* 8(2):311-325.
- Cook, A. and Polgar, J. (2015). *Assistive Technologies Principles and Practice*. 4th ed. Missouri: Mosby, 1-15.
- Committee on the Rights of Persons with Disabilities, (2014) Rules of procedure, CRPD/C/, 5 June
- Committee on the Rights of Persons with Disabilities, Consideration of reports submitted by States parties under article 35 of the Convention, United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, CRPD/C/GBR/1, 3/July /2013, par. 320-321
- Council of Europe (2006). Action Plan to promote the rights and full participation of people with disabilities in society: improving the quality of life of people with disabilities in Europe 2006-2015, ανάκτηση από http://www.coe.int/t/e/social_cohesion/socsp/Rec_2006_5%20Disability%20Action%20Plan.pdf.
- Gierach, J. (2009). *Assessing Students' Needs for Assistive Technology*. 5th ed. Ontario: Wisconsin Assistive Technology Initiative.
- Haslam, N. (2006). Dehumanization: An integrative review. *Personality and Social Psychology Review*, 10(3), 252-264.

- Jenkins W, Patterson J, Szymanski EM. 1998. Philosophical, historical, and legislative aspects of the rehabilitation counseling profession. In: Parker RM, Szymanski EM, editors. Rehabilitation counseling. Basics and Beyond. 3rd ed. Austin (TX): Pro-Ed. p. 1-40.
- Jenkins, R. (2006). *Social identitet*. Århus: Academica.
- Kiernan, W., Brinkam, L. (1988). Disincentives and barriers to employment. In Wehman, P., Moon, S. (eds). Vocational rehabilitation and supported employment. Baltimore.
- Lansley P, McCreadie C, Tinker A: Can adapting the homes of older people and providing assistive technology pay its way? Age Ageing 2004; 33(6): 571-576.
- Pindyck, R. S., & Rubinfeld, D. L. (2001). Microeconomics. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Rhoads, L. and Seiler, R. (2007). Assistive Technology for Infants and Toddlers with Disabilities. Idaho: Idaho Assistive Technology Project.
- The Minnesota Department of Health, (2012). Deaf and Hard of Hearing-Related Apps for Mobile Devices. Minnesota.
- Thomas SW. 1999. Vocational evaluation in the 21st century: Diversification and independence. Journal of Rehabilitation 65(1):10-15.
- Toth M: Health services usage by life periods and especially after age of 65. Zdrav Vestn 2004; 73(10): 731-735
- Tran, B. (2014). Assistive technology: Impact on independence, employment, and organizations for the motor disabled. In G. Kouroupetroglou (Ed.), Assistive technologies and computer access for motor disabilities (pp. 320–349). Hershey, PA: Medical Information Science Reference/IGI Global.

Waldron, D. and Layton, N. (2008). “Hard and soft assistive technologies: Defining roles for clinicians”. *Australian Occupational Therapy Journal*, 55(1), pp.61-64. Available at: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1440-1630.2007.00707.x/epdf> [20-07-2016]

World Health Organization, (2002). *The International Classification of Functioning, Disability and Health*. Geneva.

World Health Organization, (2011). *World Report on Disability 2011*. Geneva: World Health Organization, p.27.

Αραβαντινός, Α. Ι., 2007. *Πολεοδομικός Σχεδιασμός για μια Βιώσιμη Ανάπτυξη του Αστικού Χώρου*. Β΄Αναθεωρημένη Έκδοση επιμ. Αθήνα: Εκδόσεις Συμμετρία.\

Δούμας, Δ., 2009. *Η Πολεοδομική Μελέτη στην Σύγχρονη Ελληνική Πραγματικότητα*, Αθήνα: Σεμινάριο ΤΕΕ/ΤΚΜ.

Ζώνιου – Σιδέρη, Α. (1987). *Το άτομο με ειδικές ανάγκες στην κοινωνία*. Ανάτυπο. Αθήνα: Νεφέλη.

Μαλαματίδου, Ε. και Σηφάκη, Μ. (2005). *Τεχνολογία στην Εργοθεραπεία*. Αθήνα: ΤΕΙ Αθήνας Σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας-Τμήμα Εργοθεραπείας

Νάσκου Π.-Περράκη, (2008) *Μηχανισμοί Προστασίας Δικαιωμάτων του Ανθρώπου*. Διεθνείς πράξεις, θεωρία και πρακτική, Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα- Κομοτηνή, , σελ. 338 επ.

Παπαβασιλείου-Αλεξίου, Ι. (2005). *Εκπαίδευση ενηλίκων και εκμάθηση της ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας: η περίπτωση των παλινοστούτων – μεταναστών – προσφύγων*. *Εκπαίδευση Ενηλίκων*, 4, 26-32.

Πετρίδου, (2012) "Τεχνικές προδιαγραφές για πεζοδρόμια, πεζόδρομους και πλατείες" Ανάκτηση από: <http://neaprosvasipezo.blogspot.gr/>, 20.3.2017

Στασινός π. Δημήτριος, (1991), Η Ειδική Εκπαίδευση στην Ελλάδα, Αντιλήψεις, θεσμοί και πρακτικές, Κράτος και ιδιωτική πρωτοβουλία (1906-1989), Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα.

Χαρτοκόλλης, Π. (1981). Προβλήματα γύρω από την κοινωνική αποκατάσταση ψυχικών αναπηριών. *Εκλογή*, 56.

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο/Η κάτωθι υπογεγραμμένος/η... Αλεβιζοπούλου Ολγα, του
Βασιλικού υπαλλήτου Τμήματος... Πολιτικού Μηχανισμών Τ.Ε.

του Α.Ε.Ι Πειραιά Τ.Τ, πριν αναλάβω την εκπόνηση της Πτυχιακής Εργασίας μου, δηλώνω ότι ενημερώθηκα για τα παρακάτω:

«Η Πτυχιακή Εργασία (Π.Ε) αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο του συγγραφέα, όσο και του Ιδρύματος και θα πρέπει να έχει μοναδικό χαρακτήρα και πρωτότυπο περιεχόμενο.

Απαγορεύεται αυστηρά οποιοδήποτε κομμάτι κειμένου της να εμφανίζεται αυτούσιο ή μεταφρασμένο από κάποια άλλη δημοσιευμένη πηγή. Κάθε τέτοια πράξη αποτελεί προϊόν λογοκλοπής και εγείρει θέμα Ηθικής Τάξης για τα πνευματικά δικαιώματα του άλλου συγγραφέα. Αποκλειστικός υπεύθυνος είναι ο συγγραφέας της Π.Ε, ο οποίος φέρει και την ευθύνη των συνεπειών, ποινικών και άλλων, αυτής της πράξης.

Πέραν των όποιων ποινικών ευθυνών του συγγραφέα, σε περίπτωση που το Ίδρυμα του έχει απονείμει Πτυχίο, αυτό ανακαλείται με απόφαση της Συνέλευσης του Τμήματος. Η Συνέλευση του Τμήματος με νέα απόφασή της, μετά από αίτηση του ενδιαφερόμενου, του αναθέτει εκ νέου την εκπόνηση Π.Ε με άλλο θέμα και διαφορετικό επιβλέπροντα καθηγητή. Η εκπόνηση της εν λόγω Π.Ε πρέπει να ολοκληρώσει εντός τουλάχιστον ενός ημερολογιακού 6μήνου από την ημερομηνία ανάθεσής της. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται τα προβλεπόμενα στο άρθρο 18. παρ.5 του ισχύοντος Εσωτερικού Κανονισμού».

Ψ Δηλών

Ημερομηνία
22-6-2017